Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг бош нашри

РЎЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 144 (21. 011) 1991 йил 27 июль, шанба ● Рўзнома йилига 256 марта чиқади. ● Баҳоси 8 тийин.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Пленуми тўғрисида

АХБОРОТ

1991 йил 25 июлда КПСС Марказий Комитетининг навбатдаги Пленуми иш бошлади. Пленум муҳокамасига қуйидаги масалалар киритилди:

1. КПСС Дастурининг лойиҳаси ва уни муҳокама қилиш соҳасида партия ташкилотларининг вазифалари тўғрисида.

2. Ўрни бўшаб қолган депутатлар ўрнига КПССдан СССР халқ депутатлигига номзодлар кўрсатиш ҳақида.

3. Ташкилий масалалар.

4. РСФСР Президентининг «РСФСР давлат идораларида, муассасаларида ва ташкилотларида сиёсий партиялар ҳамда оммавий жамоат ташкилотларининг ташкилий тузилмалари фаолиятини тўхтатиш тўғрисида»ги фармонига муносабат ҳақида.

Кун тартибидаги биринчи масала юзасидан Пленумда КПСС Марказий Комитетининг Бош котиби М. С. Горбачев маъруза қилди.

Пленум ишида КПСС Дастури лойиҳасини тайёрлаш юзасидан КПСС XXVIII съездида тузилган комиссия аъзолари, КПСС Марказий назорат комиссиясининг аъзолари, КПССнинг сайлаб қўйилган марказий органлари таркибига кирмаган Иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларининг, республика, ўлка, вилоят ва округ партия комитетларининг биринчи котиблари, СССР Қуролли Кучларидаги КПСС ташкилотлари партия комитетларининг котиблари қатнашмоқдалар.

Музокараларда Рязань вилоят партия комитетининг биринчи котиби Л. И. Хитрун, Молдова Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби Г. И. Еремей, Украина Компартияси Львов вилоят комитетининг биринчи котиби В. В. Секретарюк, Москва шаҳар партия комитетининг биринчи котиби Ю. А. Прокофьев, КПСС Марказий Комитетининг котиби, Ленинград вилоят партия комитетининг биринчи котиби, Б. В. Гидаспов, Тожикистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби, Тожикистон ССР Президенти Қ. Маҳкамов, РСФСР Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби А. Н. Ильин, Ўзбекистон ССР Тошкент алоқа электр-техника институтининг ректори Ж. А. Абдуллаев, Украина ССР Полтава район йўл тузатиш қуриш участкасининг ғишт терувчиси В. Т. Чуйков, КПСС Умумармия партия комитетининг котиби М. С. Сурков, В. И. Ульянов (Ленин) номидаги Ленинград электр-техника институтининг кафедра мудири В. В. Калашников, Қозоғистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби В. Г. Ануфриев, Белоруссия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби А. А. Малофеев, Новгород вилоятидаги «Дружба» совхози ижара звеносининг бошлиғи А. П. Проскурин, СССР Фанлар академияси Иқтисодиёт институтининг директори, СССР Президентининг маслаҳатчиси Л. И. Абалкин, КПСС Марказий назорат комиссияси раиси вазифасини ижро этувчи Е. Н. Махов, Туркманистон ССР Фанлар академиясининг президенти А. Г. Бабаев, Томск вилоят партия комитетининг биринчи котиби А. А. Поморов, КПСС Марказий Комитети Халқаро бўлими мудирининг ўринбосари А. С. Грачев, Литва Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби М. М. Бурокявичюс, 3-«Мосстроймеханизация» трести 42-механизация бошқармасининг устаси К. А. Николаев, Украина Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби Г. П. Харченко, СССР Олий Кенгашининг аъзоси, СССР Олий Кенгаши комиссиясининг раиси А. А. Денисов, СССР Фанлар академиясининг президенти Г. И. Марчук, Эстония (мустақил) Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби Э. А. Силлари, РСФСР Вазирлар Кенгаши Раисининг биринчи ўринбосари О. И. Лобов, «Диалог» ойномасининг бош муҳаррири В. Д. Попов қатнашдилар.

Пленумда Пленум ҳужжатларини тайёрлайдиган таҳрир комиссияси тузилди.

26 июлда КПСС Марказий Комитетининг Пленуми ўз ишини давом эттиради.

КПССнинг ЯНГИ ДАСТУРИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

М. С. ГОРБАЧЕВнинг 25 июлда КПСС Марказий Комитети Пленумидаги маърузаси

Ҳурматли ўртоқлар!

Партия Дастурини қабул қилиш — айтиш мумкинки, оддий, меъёрий шароитда ҳам жўн иш эмас. Биз жамият ва давлат тараққиётининг энг қийин, бурилиш босқичида партия Дастурини қабул қилишимиз керак.

Биз муҳокама қилаётган ҳужжат аслида партиянинг янги шароитда ўз қиёфасини белгилаб олишининг, партия сафларини аниқ қилиб қўйилган мақсадлар теварагида жипслаштиришнинг асоси бўлиши лозим. Бошқача айтганда, бу ҳам келажак учун мўлжалланган Дастур, ҳам бугун ва эртага мўлжалланган аниқ-равшан ҳаракатлар режасидир.

Дастуримиз фақат партия аъзоларига қаратилган эмас. Унда келгуси давр учун КПСС ўз тарафдорларига ва бутун жамиятга таклиф қилмоқчи бўлаётган сиёсат белгилаб берилади. Бу — тангликдан чиқиб олиш йўлларига, бошланган ислоҳотларни давом эттиришга, мамлакат олдида турган ўткир муаммоларни ҳал қилишга бизнинг қарашларимиздир.

Дастурни тайёрлаш комиссияси олдига КПСС XXVIII съездининг Дастурий баёноти асосида иш олиб бориш вазифаси қўйилган эди. Қўлингиздаги ҳужжатни шунчаки таҳлил қилишнинг ўзи ҳам биз худди шундай ҳаракат қилганимизни кўрсатади. Айни пайтда биз партияда ва мамлакатда бораётган баҳслар давомида баён қилинган концепцияларни қиёсий олишга ҳаракат қилдик. Эълон қилинган муқобил дастурлардаги барча қимматли ғояларни ҳам эътибордан четда қолдирмадик.

Тақдим этилган лойиҳани асослаб беришга ўтар эканман, гапни партияга ҳозир нима учун айни шундай тусдаги ҳужжат зарур бўлиб қолди, унинг зарурлигини қандай объектив сабаблар белгилаб берган? — деган саволдан бошламоқчиман. Қисқача бундай дейиш мумкин: ўнлаб йиллар давомида партияга тиқиштириб келинган социализмнинг олдинги назарий ва амалий модели ноқобил бўлиб чиқди. Ижтимоий турмушнинг ҳамма жиҳатларини тубдан қайта қуриш, демократик ислоҳ қилиш зарурати пайдо бўлди. Партиянинг ўзини янгилаш ҳам, янги партия дастурига эҳтиёж ҳам шу билан боғлиқдир.

ЯНА БИР БОР «СОЦИАЛИЗМГА БУТУН НУҚТАИ НАЗАРИМИЗНИ ТУБДАН ЎЗГАРТИРИШ ТЎҒРИСИДА»

Қайта қуриш йўли КПСС XXVII съезди қарорларида мустаҳкамлаб қўйилган ва бу масалага қайтишга ҳожат йўқдек туюлади. Бироқ партияда шундай кучлар борки, улар съезд йўлига очиқдан-очиқ қарши чиқдилар, партиянинг ҳозирги бутун сиёсатини шубҳа остига олмоқдалар.

Хўш, жамиятимизга қайта қуриш керакми ёки бу ҳалокатга олиб борадиган хатоми? Ёки айрим кишилар айтаётгандек, социализм ишига хиёнатми?

Ҳозир қайта қуришни ва унинг ташаббускорларини сўкаётган одамлар фактлар билан чиқиша олмайдилар. Ҳақиқат шундаки, мамлакат 80-йилларнинг бошида бўҳрон ҳолатга келди. Жамиятнинг эски ва янги касалликлари очиб ташланмади, бунинг устига бу касалликлар даволанмади, балки яшириб келинаверди, бу эса вазиятни баттар чигаллаштириб ва пировардида оғир тангликка олиб келди.

Бу — жамият танасининг бирор қисмидаги танглик эмас, балки казарма коммунизми моделининг тангликка учрашидир. Шуни айтиш керакки, Сталин барпо этган тоталитар-бюрократик тизим улкан мамлакатнинг кучларини ва ресурсларини жамлаш йўли билан катта натижаларга эришишга имкон берган. Бироқ фавқулодда куч-ғайрат сарфлаш жамият саломатлигига жуда катта зарар етказди, унинг ресурслари совурилишига, умуман, иқтисодий меҳнатга рағбатнинг йўқолишига олиб келди.

Лениннинг қуруқ ташаббускорларнинг ўзи билан социализм қуриб бўлмайди, деган фикри амалда тасдиқланди, тузумнинг имкониятлари тугаб бораётганлигини кўп одамлар аллақачон тушуниб етган эдилар. Сталин ўлимидан сўнг вазиятни ўзгартириш учун зўр бериб уриниб кўрилганлиги тасодифий эмас. Кейинчалик ҳам бу вазифани ҳал қилишга бир неча бор киришилганлигини ҳаммамиз яхши биламиз. Аслида иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш, моддий, шахсий манфаат воситасини ишга солиш лозим бўлган дурустгина қарорлар ишлаб чиқилди.

Лекин ҳар гал сиёсий тузумни, жамиятнинг устқурмасини тегишли равишда ўзгартириш зарурати пайдо бўлган пайтда ислоҳотчилик ғайрати бўшашиб, иш орқага кетаверди. Ҳамма нарса олдинги тартибда давом этаверди.

Вақт эса ўз ишини қилди. Оммавий қатағонлар тўхтатилди, тоталитар тизимнинг кўп жиҳатларидан воз кечилди, лекин ҳокимият ва бошқарувнинг негизида ҳамон ўша маъмурий-буйруқбозлик тизими қолаверди, бу тизим давлат мулкининг мутлақ ҳукмронлигига таянар эди. Бу аслини олганда сталинизм эди.

Мен кўп марта гапирганман, партия Дастури муҳокама қилиниши муносабати билан яна бир бор таъкидламоқчиман: қайта қуриш ҳаётий зарурат эди. Биз тушиб қолган боши берк кўчадан чиқиб олишнинг бошқа усули йўқ эди. Мамлакат олдинги мавқеини тобора тезроқ суръатлар билан қўлдан бериб қўя бошлади, илмий, техникавий, иқтисодий ва ҳатто ижтимоий тараққиётнинг барча йўналишларида жаҳондаги ривожланган давлатлардан орқада қола бошлади, бу эса қайта қуриш эҳтиёжини тағин ҳам оширди.

Ҳозир бизга кўпинча деярли кўр-кўрона, синаб кўриш ва хато қилиш усулида ҳаракат қилдингиз, мақсад тўғрисида аниқ тасаввурингиз йўқ эди, деб таъна қилмоқдалар. Бундай эмас. Ислоҳотларни ўтказишга киришар эканмиз, айрим такомиллаштиришлар билан қаноатланиш мумкин эмаслигини, яна бир ўзгариш, эндиликда 70 йиллик тажрибани ҳисобга олиб, Ленин сўзлари билан айтганда, социализмга бутун нуқтаи-назаримизни ўзгартириш зарурлигини биз яхши тушунардик.

Лекин партияда ҳам, жамиятда ҳам ўнлаб йиллар давомида мафкуравий сийқа гаплар илдиз отиб кетганлиги, ҳар қандай янгилик деярли социализм негизларига болта уриш деб қаралиши сабабли ҳар бир қадамни жуда қийинчилик билан қўйишга тўғри келди.

Олдин биз фан-техника тараққиётига умид боғладик, лекин уни жорий этиш воситалари иш бермади. Шундан кейин хўжалик воситаларини ислоҳ қилишга киришдик, лекин бу ислоҳот йўлига ғов қўйилди. Ана шундан сўнг сиёсий ислоҳот ғояси пайдо бўлди, бу ғояни муҳокама қилишга бутун партия, бутун жамият қўшилди ва у пировард натижада XIX партия конференциясида қабул қилинди. Шу тариқа ислоҳ қилиш жараёни катта йўлга чиқиб олди ва муқаррар тус олди.

Аммо биз умид қилганимиздек, тўпланиб қолган муаммоларни қисқа муддатда ҳал қилиши лозим бўлган ислоҳотлар билан бир вақтда мураккаб, зиддиятли жараёнлар юз бериб тангликни кучайтирди. Жамиятнинг касаллиги биз тахмин қилишимиз мумкин бўлганидан ҳам жиддийроқ бўлиб чиқди. Бу эса бесаранжомлик, ташвиш, умидсизлик, қўрқувни вужудга келтиради.

Шундай бўлишига қарамай, бу гал ҳам чўчиб ярим йўлда тўхтаб қолганимизда, бу ўзини ўзи ҳалок этиш бўлур эди. Ҳозир партия учун ва мамлакат учун бошланган ўзгартишларни чуқурлаштириб, ижтимоий муносабатларнинг янги, замонавий, илғор моделини қарор топтириб, олға боришдан бошқа ечим йўқ.

Ана шу фикр аслида партия Дастури лойиҳасининг мағзига сингиб кетган.

Дастурий аҳамиятга молик кўпгина масалалардан биттасини ажратиб кўрсатиш зарур деб ҳисоблайман, социализм тарафдорларининг неча неча авлодлари мазкур масала хусусида тортишиб келдилар. Ҳозир ҳам ушбу масала тўғрисида ўткир мунозаралар бўлиб турибди, социалистик ғоя келажагининг ўзи ҳам назария ва амалиётда шу масалани тўғри ҳал этишга боғлиқдир.

Мен социализм ва бозорнинг нисбатини назарда тутяпман. Ўтмишда бу тушунчалар бир-бири билан чиқиша олмайди, деб ҳисоблаб келинди, бозор муносабатлари меҳнатга қараб тақсимлашга зиддир ва бу муносабатлар гўё инсонни инсон томонидан эксплуатация қилишга асослангандир, деб рўкач қилинди. Ҳақиқатда эса бозорнинг ўзи ишлаб чиқариш муносабатларининг характерини белгилаб бермайди. Дарҳақиқат бозор кўҳна замонлардан бери холис тарзда ва муайян даражада ўз-ўзидан, бюрократиянинг аралашувисиз ҳар бир ишлаб чиқарувчининг меҳнатдаги ҳиссасини ўлчашнинг ягона мезони бўлиб келди. Ишлаб чиқарувчининг моли ҳақиқатда жамиятга нечоғлик зарурлиги ва унинг ҳақиқий баҳоси қанчалиги фақат бозор орқалигина аниқланади. Агар ишлаб чиқарувчилар кўп бўлса ва улар истеъмолчини ўзларига оғдириш учун елиб-югурсалар, бу ҳолда молларнинг сифати ва мўл-кўллиги ҳар бир меҳнаткашга унинг иқтисодиёт йўлидаги шахсий ҳиссаси учун қўшимча мукофотга айланади.

Сўнгги ўн йилликлардаги жаҳон тажрибаси шундан далолат бериб турибдики, бозор иқтисодиёти бўлмаса, меҳнатга қараб тақсимлаш принципини амалга ошириб бўлмайди. Бунинг маъноси шуки, социализм ва бозор бир-бирига қовушиб кетадигина эмас, аслида уларни бир-биридан ажратиб бўлмайди.

Бозор — мақсад эмас, балки воситадир, ушбу восита ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини кескин оширишга ҳамда ҳозиргига нисбатан анчагина кўпроқ маблағ, ресурслар, моллар, озиқ-овқатни ижтимоий дастурларга йўналтиришга имкон беради.

Биз жамиятимизнинг ўзига хос жиҳатлари ва анъаналарини тўла ҳисобга олар эканмиз, давлатнинг танҳо мулкчилиги ўрнини худди шу тахлитдаги танҳо хусусий мулкчилик эгаллашига қаршимиз.

Бу ўринда гап аралаш, кўп укладли иқтисодиётни бунёд этиш, мулкчиликнинг ҳамма турларини эркин ривожлантириш ҳақида бормоқда. Бу ўринда акционерлик ва ижара мулкчилигига алоҳида эътибор беришимизнинг сабаби шундаки, булар меҳнаткашларнинг тобора кенгроқ қатламларини мулк эгаси, хўжайинлар қаторига киритишга имкон беради.

Ниҳоят, бозор иқтисодиёти мамлакатга жаҳон хўжалигининг узвий қисми бўлишга имкон берадики, бу ҳозир ниҳоятда муҳимдир. Бунинг учун эса тадбиркорлик фаолияти, моллар ва ресурсларни эркин айирбошлашга оид умумий қоидалар, барқарор валюта бўлиши, энг асосийси, ҳуқуқий фуқаролик жамияти бунёд этилиши керак. Ана шу шарт-шароитларнинг барчасини муҳайё этибгина биз жаҳон меҳнат тақсимотида муносиб ўрин эгаллашимиз ва шу туфайли ўз эҳтиёжларимизни тўлароқ қондиришимиз, ўз табиий бойликларимизни тежаб-тергаб сарфлашимиз мумкин.

Бу кундай равшанга ўхшаб кўринади. Аммо биз ана шу ҳақиқатларни уқиб олишимиз учун анчагина қоқилиб-суқилиб юрдик ва бу ҳақиқатларни кечикиб тушундик, ақидапарастлик, мафкуравий далил-исботсиз қабул қилинадиган қоидалар ва афсоналарга чексиз ишонишнинг жабрини обдон тортдик.

20-йилларда янги иқтисодий сиёсат жорий этилганда буни партия қандай кутиб олганини бир эсланг. Аксарият коммунистлар буни ўз орзу-умидларининг чил-парчин бўлиши, эзгуликни деб кураш ва маҳрумликлар, қамоқхоналар ва фронтларда ўтган узоқ йиллар самарасини бекор қиладиган чора деб билдилар. Октябрь инқилобидан кейин ҳали тўрт йил ҳам ўтмаган, яқиндагина уруш ғалаба билан якунланган эди, кўпчилик орзиқиб кутилган социализм бўсағасида турибмиз, деб ўйлар эди. Ана шу вақтда тўсатдан хусусий тадбиркорлик, кооперация, синдикатлар пайдо бўлса, чет эл концессияларига ижозат этилса... Доҳийларнинг сотқинлиги, айниши хусусида, пролетар ишига хиёнат ҳақида шовшув кўтарилди. Анчагина одамлар партиядан чиқишди, баъзилар ўз жонларига қасд қилишди.

Ана ўшанда янги йўлни рўёбга чиқаришга киришиш учун Лениннинг обрўси, унинг куч-ғайрати зарур бўлди, худди шу йўл мамлакатнинг иқтисодий таназзулини нари суриб қўйди, қисқа муддат ичида деҳқон хўжалигининг қаддини ростлашига имкон берди. Истеъмол соҳасидаги вазиятнинг яхшиланишига, валютани қўлга киритишга имкон яратди.

Аммо Ленин вафотидан кейин бу йўлдан аста-секин воз кечилди. Шу йўсинда воз кечиш 20-йилларнинг охиридаги нон тақчиллиги чоғида, айниқса, яққол кўринди. Нонку борликка бор эди, кўп эди, аммо нонни давлатга сотиш деҳқонлар учун фойдали бўлмай қолди. Пайдо бўлган муаммони ҳал этишнинг икки усули мавжуд эди: иқтисодий омилларни ишга солиш, яъни янги иқтисодий сиёсатни чуқурлаштириш ёки Ленин танлаб олган йўлни рад этиб фавқулодда, куч ишлатиш йўлини тутиш эди. Сталин ва унинг атрофидагилар иккинчи йўлни танладилар. Шундай қилиб амалда тараққиётнинг яккаҳокимлик, бюрократик модели олинди.

Биз тарихнинг ана шу аччиқ сабоғини эсда тутишимиз ва ўша ҳалокатли хатонинг такрорланишига йўл қўймаслигимиз керак.

ЯНГИЛАНИШ ДАСТУРИ

Энди тақдим этилган лойиҳани таърифлаб бермоқчиман.

Мамлакатдаги вазият ҳамда олдимизда турган вазифаларнинг руҳи лўнда сиёсий ҳужжат бўлишини тақозо этмоқдаки, ушбу ҳужжат келгуси давр учун КПСС позициясини аниқ ифодалаб бера олсин. Шундай қилиб биринчи навбатда асосий эътибор тангликни бартараф этишга, иқтисодиёт ва сиёсатни барқарорлаштиришга, ислоҳотларни теранлаштиришга қаратилиши лозим.

Увадаси чиққан мафкуравий ақидалар ва андозалардан кескин юз ўгирилгани, дунёқарашимиз ва сиёсатимизни мамлакат ва халқ тараққиётининг бутун тажрибаси, уларнинг кундалик эҳтиёжларига мослашга интилиш лойиҳанинг асосий мазмунидир.

Худди шу боисдан ҳам партиямиз, ишчилар ҳаракати ва озодлик ҳаракати тарихини идрок этишнинг муайян якуни бўлган қоидалар тўғрисидаги бўлим Дастурнинг негизидир.

(Давоми иккинчи бетда).

СССР ПРЕЗИДЕНТИГА, СССР ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИГА, ИТТИФОҚДОШ РЕСПУБЛИКАЛАРНИНГ ҲУКУМАТЛАРИГА

ОЧИҚ ХАТ

Мамлакат даврий матбуоти ва китоб нашр этиш соҳасида юз берган ишларнинг аҳволини кўриб чиқиб, биз жиддий ташвиш ва ҳавотирлик билдирамиз.

Матбаа ишлаб чиқариши ҳажми қисқармоқда, кўпгина давлат нашрлари ёпилиб қолиши чинакам хавфи вужудга келмоқда, кўпгина газеталар ва журналлар чиқишининг тўхтаб қолиш хавфи бор.

Қоғоз нархининг назоратсиз қимматлашуви, даврий матбуотни етказиб бериш ва тарқатиш хизмати қийматининг бир неча баравар ошганлиги, барча полиграфия материаллари тақчиллиги кескин кучайганлиги, полиграфия саноатида иш ҳақининг камлиги ва ундан малакали ходимларнинг кетиб қолаётганлиги, полиграфия машина-ускуналарининг едирилиб, эскириб қолганлиги ҳамда давлат ўз вақтида ёрдам бермаса ва фавқулодда чоралар кўрмаса, бу машина-ускуналарни янгилаш, алмаштириш имкониятларининг тобора камайиб кетаётганлиги жамият, унинг маданияти ҳамда ошкораликни таъминлаш учун ҳалокатли оқибатларга олиб боради.

1941 йилдан буён биринчи марта ўқувчилар 500 миллионта китобни кам олдилар, уларнинг орасида 100 миллиондан кўпроқ болалар китоблари бор. Бетартиб тижорат тазйиқида китоб ва журнал-газета нашриётлари ўзларининг маданий-билим бериш ва ижтимоий вазифаларини бажаришга қодир бўлмай қолди. Яқин вақт ичида жамият дарсликлар, болалар китоблари, илмий ва техникавий китоблар, маълумотномалар ва қомуслар, миллий ва хорижий мумтозларнинг асарларидан маҳрум бўлиб қолади.

Бу йил учун обуна бўлинган газета ва журналларни олишнинг хавф остида қолганлиги миллионлаб обуначилар бизнинг ошкоралик сиёсатига содиқлигимизга шубҳа билан қарашлари учун жиддий асос бўлади.

Фақат матбаа иши тақдиридан ташвишланиб қолмай, айни пайтда СССР Қонунида кафолатланган фуқароларнинг ахборот олиш ҳуқуқини таъминлаш учун давлат масъулиятини ҳис этиб, биз СССР Президентига, СССР Вазирлар Маҳкамасига ва иттифоқдош республикаларнинг ҳукуматларига мурожаат қиламиз — даврий матбуот ва китоб нашр этиш соҳаси янада вайрон бўлишига йўл қўйманг, амалий ёрдам бериш юзасидан дарҳол чора кўринг.

Биз тижорат билан боғлиқ бўлмаган нашрлар учун давлат буюртмаси билан қоғозга қайд этиб қўйиладиган нарх ўрнатиш ва газета ҳамда журналларни обуначиларга етказиб бериш учун тўланадиган ҳақни камайтириш, целлюлоза-қоғоз саноати ва алоқа корхоналарининг ана шу мақсадларга харажатларини қисман бюджет ҳисобидан қоплаш, зарур деб ҳисоблаймиз. Биз яна шунга ишонамизки, газеталарнинг таҳририяти, нашриётлар, матбаа иши соҳасида ишлайдиган корхоналар ва ташкилотларга халқаро амалиётда қабул қилинганидек, имтиёзли солиқ солиниши лозим. Фақат шундай шароитдагина улар ўзларининг моддий-техникавий муаммоларини ҳал қилиш полиграфия машинасозлигини қайта тиклаш учун имконият ва маблағ топа оладилар. Шундай қилиш яна шунинг учун ҳам зарурки, ҳозирги вақтда давлатга каттагина даромад келтираётган полиграфия саноати ходимлари меҳнатга ҳақ тўлаш даражаси жиҳатидан мамлакатда энг сўнгги ўринлардан бирини эгаллаб туришибди.

Биз умумий фикрни айтамиз, матбаа соҳасидаги аҳволни тубдан ўзгартиришга доир аниқ чоралар кўришда кечикиш бизнинг жамият, маданият олдидаги ва мамлакат келажаги олдидаги тўланмаган қарзимизни кўпайтиради.

СССР ахборот ва матбуот вазири
М. Ф. НЕНАШЕВ

РСФСР матбуот ва оммавий ахборот вазири
М. Н. ПОЛТОРАНИН

УССР давлат матбуот комитетининг раиси
Ю. П. ДЬЯЧЕНКО

Белоруссия ССР давлат матбуот комитетининг раиси
А. И. БУТЕВИЧ

Ўзбекистон ССР давлат матбуот комитети раисининг биринчи ўринбосари
С. И. СТРИЖНЕВ

Қозоғистон ССР давлат матбуот комитети раисининг биринчи ўринбосари
В. И. НАБОКОВ

Озарбайжон ССР давлат матбуот комитети раисининг ўринбосари
Б. А. НИКОЛАЕВ

Латвиянинг «ЛИТТА» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси бош директорининг ўринбосари
П. П. ЕРАН

Қирғизистон республикаси матбуот вазири
А. Э. ЭРКЕБОЕВ

Тожикистон ССР давлат матбуот комитетининг раиси
Б. А. МАҲМАДОВ

Туркманистон ССР давлат матбуот комитети раисининг ўринбосари
Қ. Қ. ҚУРБОНОВ

Арманистон республикаси давлат матбуот комитетининг раиси
К. А. СИМОНЯН

ЎЗБЕКИСТОН ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИ ШИНЖОНГДА

ЖУМҲУРИЯТ ТУРМУШИ ТЎҒРИСИДАГИ КЎРГАЗМА

● УРУМЧИДА 24 июль куни Хитой Халқ Республикаси Шинжонг-Уйғур мухтор районининг фан ва техника комитети кўргазмалар залида Ўзбекистон турмуши тўғрисида ҳикоя қилувчи кўргазма тантана билан очилди. Кўргазма олимлар, иқтисодчилар, техниканинг турли соҳалари мутахассислари эътиборини жалб этди.

Кўргазмани очишда Ўзбекистон ССР вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов билан Шинжонг-Уйғур мухтор районидаги халқ ҳукуматининг раиси Т. Давомат нутқ сўзладилар. Шинжонг халқ радиостанциясининг Урумчидан хабар қилишича, нотиқлар табиат бойликлари, жуғрофий жойланиши, илмий техникавий салоҳияти жиҳатидан Ўзбекистон билан мухтор жумҳуриятнинг ўхшаш томонлари кўплигини таъкидладилар. Улар иқтисодиёт, фан ва техника соҳаларида бир-бирини тўлдириши мумкин. Икки томонлама алоқаларни мустаҳкамлашда ва маҳсулот айирбош қилишни ривожлантиришда бу кўргазманинг аҳамияти каттадир.

ДЎСТЛАРНИНГ КЎМАГИ

● ХИТОЙ Халқ Республикасининг сув тошқинидан азият чеккан районлари аҳолисига Ўзбекистон ҳукумати ярим миллион сўм ёрдам пули ажратди.

Ўзбекистон ССР вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов бошчилигидаги республика ҳукумат делегацияси Шуарда бўлган вақтида шу маблағ хитойлик ўртоқларга топширилди.

— Сидқидилдан берилган бу ёрдамда Ўзбекистон халқларининг табиий офатдан зарар кўрган кишиларга қардошлик, дўстлик туйғулари ўз ифодасини топди, — деди Шинжонг-Уйғур автоном райони партия комитети котибининг ўринбосари Цзин Юйхуэй. Шуар ва ХХР халқлари номидан у қардошларча ёрдам ва мадад учун Ўзбекистон ҳукуматига ҳамда халқларига астойдил миннатдорчилик изҳор этди.

(ЎзТАГ)

КПССНИНГ ЯНГИ ДАСТУРИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Бу бўлимда баён этилган фикрларнинг ҳаммаси ҳам партия муҳитида жўнлик билан, осонгина қабул қилинмаса керак. Ахир бу ўринда гап шу ҳақда бормоқдаки, буни тўла асос билан воқеликни янгича идрок этиш, сиёсий партия фаолиятининг мақсадлари ва методларига янгича ёндашув деб аташ мумкин.

XIX асрда ва XX асрнинг бошларида социализм тарафдорлари жамиятни адолатли негизда қайта қуриш имкониятини асосан зўравонлик билан қилинадиган тўнтариш, пролетар диктатурасини ўрнатиш, синфий кураш йўли билан душман синфларни батамом йўқ қилиб юборишгача бориш билан боғлаган эдилар.

Халқ оммаси ўз аҳволини ўнглаб олиш учун Бастилия ёки Қишки саройга ҳужум қилишдан бошқа иложи қолмаган давр аллақачон ўтиб кетганини эътироф этиш пайти келди.

Турмуш даражасини кўп марталаб яхшилашга ва унга янгича сифат бахш этишга имкон берадиган ишлаб чиқариш кучларидаги улкан силжишлар, янги ижтимоий тузилма, демократиянинг ютуқлари, халқ оммасининг манфаатларини ифодалайдиган қудратли сиёсий ва касаба уюшмалари ташкилотлари, ижтимоий муҳолифлик, фуқароларнинг ялпи можароларидан келиб чиқадиган оқибатларнинг жуда катта хавф-хатари — хуллас буларнинг ҳаммаси ўз моҳиятига кўра инқилобий бўлган мақсадларга ислоҳотлар орқали эришиш мумкинлиги ва лозимлигини кўрсатиб турибди.

Дастурнинг биринчи бўлими қуйидаги ,хулоса билан якунланган: меҳнат кишиларининг манфаатларини ифодалаётган КПСС ҳозир демократик ислоҳотлар, сиёсий ва иқтисодий эркинликлар, ижтимоий адолат ва умуминсоний қадриятлар партиясидир, у жами фуқаролар тотувлиги учун фаол ҳаракат қилаётган партиядир. Назаримда, булар партия, унинг ҳар бир аъзоси сиёсий жиҳатдан ўзини-ўзи белгилаб олиши учун замонавий мезонлардир.

Партиянинг мақсадлари белгилаб олинаётган бўлимда ҳам янгича ёндашув қўлланилган. Илгариги Дастурларда мақсадларни баён этишда реал воқеликка эмас, коммунистик идеалнинг ўша вақтдаги уқиб олинишига асосланилган эди. Социализмни реал тарихий ҳаракат деб ўрганиш талаби инкор этилган эди. Оқибатда дастурий мақсадлар жамиятни ҳаяжонга солиб турган муаммолардан ажралиб қолди, мазкур мақсадлар асосан «соф» мафкурагагина хос бўлиб қолди.

Эндиликда илгари сурилаётган мақсадлар қайта қуришнинг амалий тажрибасига суянади. Шу мақсадларнинг аксарияти ҳозирнинг ўзидаёқ Иттифоқ ва республикаларнинг қонун ҳужжатлари билан мустаҳкамлаб қўйилган. Бошқача қилиб айтганда, энди гап хом хаёллар хусусида эмас, бўшлиқда арши аълодек сарой қуришга беҳуда уриниш хусусида эмас, балки бошланган демократик ислоҳотларни муваффақиятли якунлаш хусусида бормоқда.

Мустақил республикаларнинг демократик федерацияси сифатидаги иттифоқ давлатимизни сақлаб қолиш ва янгилаш энг муҳим дастурий йўл-йўриқдир, бу федерацияда эса барча миллатларга мансуб фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларига; кучли ижтимоий муҳофаза негизида бозор иқтисодиётига ўтишга; мамлакатни янгилаш ва уни Европа ҳамда жаҳон иқтисодий муҳитига қўшишга ишончли кафолатлар берилган бўлиши керак.

Лойиҳада баён этилган мақсадларга эришиш одамлар ва жамоалар ижодкорлиги учун шарт-шароит яратишга, тараққиётнинг жуда қудратли омили бўлган инсон манфаатини ишга солишга кўп жиҳатдан боғлиқ бўлади, албатта.

Партия кимнинг манфаатларини ифода этиши хусусида гап борадиган бўлим Дастур комиссияси учун энг мураккаб бўлим бўлди, дейиш мумкин. 1961 йилги Дастурда айтилганидек, партиямиз умумхалқ партиясидир, деб айтиш жуда жўн йўлдан бориш бўлур эди, албатта. Бошқа партиялар бўлмагани, кимки сиёсий ҳаётда иштирок этишни истаса КПССга кирганлиги учун у шундай партия бўлган эди.

Кўп партиялар мавжуд бўлган ҳозирги вақтда вазият тубдан ўзгарди. Эндиликда партия кимнинг манфаатларини ифодалаши хусусидаги масала янгитдан ўртага қўйилиб идрок этилиши керак. Бу яна шунинг учун ҳам муҳимки, ҳозир оммага таъсир ўтказиш учун ўткир мухолифлик авж олди, буни рўйрост айтишимиз керак. Ишчилар ҳаракатидаги, деҳқонлар, зиёлилар ва бошқа қатламлар ўртасидаги янги ташкилотлар КПССни четга суриб қўйишга ҳаракат қилмоқдалар.

Сўнгги кунларгача партия матбуотида мунозаралар давом этди. Баъзи кишилар партиямизни ишчилар синфининг партияси сифатида аниқ-равшан белгилаб қўйишни талаб этмоқдалар. Бошқаларнинг фикрича, КПСС меҳнаткашларнинг партияси бўлиши керак. Айримлари эса илгариги таърифни, яъни умумхалқ партияси тўғрисидаги таърифни маъқуллаб чиқмоқдалар.

Лойиҳада тўғри йўл-йўриқ кўрсатилган, деган фикрдаман. Партия меҳнат аҳлининг манфаатларини ифода этиши ва ҳимоя қилиши керак. Биз мамлакат тақдири учун ўз зиммасига катта масъулият тушаётган ҳозирча ягона умумиттифоқ ва кўп миллатли сиёсий куч сифатида барча фуқароларнинг, жумладан бизнинг сиёсий эътиқодларимизга қўшилмаётган фуқароларнинг актив ижтимоий-сиёсий фаолиятга бўлган ҳуқуқларини ҳурмат қилишга тайёр эканлигимизни тасдиқлаймиз.

Бу ҳақда айтиш — ҳамма иш қилинди, деган гап эмас, албатта. Меҳнаткашларнинг ўзлари КПССни ўз партияси деб эътироф этишлари муҳимдир. Афсуски, сўнгги вақтда ишчи жамоаларида илмий-техникавий ва ижодкор зиёлиларнинг бир қисми ўртасида коммунистларнинг мавқеи заифлашди. Буни Конституция 6-моддасининг ўзгариши билангина изоҳлаб бўлмайди.

Партия комитетлари янги шароитларда, демократик муассасалар ва воситалар орқали меҳнаткашларнинг манфаатларини ҳимоя қилишга имкон берадиган фаолиятнинг шакл ва усулларини ўзлаштириб олишлари керак. Тенг ҳуқуқли шериклар сифатида касаба уюшмалари билан ҳамжиҳатлик қилишга партиянинг қодирлиги, ишчилар ҳаракатида қуйидан бўладиган ташаббус асосида тузилган ташкилотлар билан партиянинг яхши алоқаларни йўлга қўя билиш уқуви катта аҳамият касб этади.

Партиянинг ёшлар ўртасидаги таъсири масаласи ўткир бўлиб турибди. Комсомол учун мажбурий бўлган йўл-йўриқлар нашр этиш билан бундай таъсир таъминлаб келинган даврлар ўтиб кетди. Мазкур ташкилотнинг ўзи ҳам ёшлар ҳаракатидаги ўрнини машаққат билан қидирмоқда.

Аввалги муносабатларга қайтиш ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмас, албатта. Аммо комсомолга ҳамиша диққат-эътиборни қаратиш, ёшлар ҳаракатида социалистик онгни тарқатиш — барча партия ташкилотларининг бевосита бурчидир. Дастур ана шундай иш учун яхши имкониятлар яратади. Шахснинг эркин камол топишига, ташаббускорлигига, тадбиркорлигига йўл очиш, жаҳонга очиқ юз билан қараш — буларнинг ҳаммаси ёш авлодга тўлақонли ва жўшқин яшаш учун имконият яратади.

Лойиҳа жойларга юборилганидан кейин уни қайтадан ўқиганимда, ундаги баъзи принципиал қоидаларни кучайтириш ўринли бўлар, деб ўйладим. Ҳар бир меҳнаткаш табақа дастурда ўзига хос талабларни топа олиши яхши. Бироқ умуммиллий мавқеини даъво қиладиган партия ўз мақсадларини айрим синфлар ва гуруҳларнинг манфаатларини қондиришдангина иборат қилиб қўя олмайди. У мамлакат, халқ учун муштарак бўлган вазифаларни ҳал этишга ҳам интилиши керак. Бу вазифаларни ҳал этмай туриб ҳеч кимнинг фаровонлигига эришиб бўлмайди.

Бу вазифалар биринчидан, давлатчилигимизни, халқнинг ватанпарварлик анъаналарини сақлаб қолиш ва ривожлантиришдир.

Иккинчидан, жамиятда мамлакатни замонавий илму зиёнинг илғор марраларига олиб чиқиши лозим бўлган демократик ислоҳотларни амалга оширишдир.

Учинчидан, тинчликни таъминлашга ва Совет Иттифоқини жаҳон ҳамжамиятига қўшишга қаратилган изчил ташқи сиёсатдир.

Мана шу учала вазифада ҳозир биз учун бениҳоя зарур бўлган фуқаролар тотувлигини вужудга келтирадиган умуммиллий ғоя мужассамлашган.

Лойиҳада партиянинг ўзи ҳақидаги бўлим марказий ўрин олиши табиий. Бу бўлимга партиялилар оммасининг демократик ҳокимияти тўғрисидаги фикр сингдириб юборилган. Партия аъзоси ўз қарашларини бемалол баён қилиш, дахрий ёки диндор бўлиш, ўзи танлаган ташкилотлардан бирида ишлаш ёки бошқа йўл билан партияга мадад бериш ва ҳоказо ҳуқуқларга эгадир.

Бу соҳада биз дастлабки босқичларда партияга хос бўлган йўл-йўриқлардан воз кечамиз, ўша пайтда инқилобий жангларга ҳозирлик кўраётган партия қаттиқ интизомли, аслида ҳарбийлаштирилган тузилишдаги ташкилот тарзида шаклланган эди.

Бироқ партияни замонавий тасаввурлар руҳида янгилаш, у ўз қарорларини амалга оширишга қобил бўлмаган шаклсиз ташкилотга айланиб кетиши керак, деган маънони билдирмайди, албатта. Бутун гап шундаки, сиёсий фаолият партия учун асосий иш бўлиб қолади. Биз оммавий ахборот воситалари ёрдамида, ўз қарашларимизни тарғиб қилиш орқали, меҳнат коллективларидаги бевосита иш орқали, демократик сайловларда қатнашиш орқали, турли даражалардаги хокимият идораларида ўз вакилларимиз орқали иш кўрамиз — биз келгусида партиянинг мақсадларини амалга оширишни мана шундай ва фақат шундай тасаввур этамиз.

КПССнинг ғоявий негизи таърифи лойиҳани якунлайди. Биз ижтимоий турмушни социалистик негизда қуриш тарафдори бўлиб келдик ва шундай бўлиб қоламиз. Ўтмишда партия фақат марксизм-ленинизмни ўзининг илҳом манбаи деб тан олар эди, бунинг устига мазкур таълимот куннинг амалиётчилик руҳидаги йўл-йўриқлари манфаатларини кўзлаб ҳаддан ташқари сохталаштирилар, ўзига хос ўзгармас матнлар тўпламига айлантириб юборилган эди.

Энди бизнинг ғоявий бисотимизга мамлакат ва дунё социалистик ҳамда демократик тафаккурининг бутун бойлигини қўшиш зарур.

Социалистик ғояни амалга ошириш, иқтисодий, ижтимоий ва маънавий тараққиёт йўлидан бориш ҳозир илму зиёнинг ялпи ривожланиши асосидагина муваффақиятли амалга оширилиши мумкинлиги ҳам мана шундай ёндашувни тақозо этади.

Одамларнинг ижтимоий адолатга, эркинликка ва демократияга бўлган интилишини тўхтатиб бўлмайди. Мана, шу жаҳоншумул жараён давомида мамлакатлар, халқлар, сиёсий ҳаракатлар бир-бирининг тажрибасини ўрганади ва тобора кўпроқ ўзаро баҳамжиҳат бўлиб боради, деса бўлади.

Дастурда коммунизм фақат эсга олинганлигига ўртоқлар эътибор беришганига шубҳаланмайман. Бу мақсадга биз кўриб турган келажакда эришса бўлади, деб ҳисоблаш учун бизнинг ва бошқаларнинг ҳам тажрибаси асос бермайди. Бироқ: ҳар бир кишининг эркин камол топиши — ҳамманинг эркин камол топиши шартидир, деган коммунистик ғоя инсоният учун жозибадор бир мақсад бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади.

Шу муносабат билан айтиб ўтмоқчиманки, жумладан, Дастурни тайёрлаш комиссияси доирасида ҳам партиянинг номини социалистик ёки социал-демократик партия деб ўзгартириш ҳақида таклифлар бўлди, дарҳақиқат партия аввал бошда шундай деб аталган эди. Ўртоқлар бу таклифни ўз олдига эришса бўладиган мақсадларни қўядиган партиянинг номи ўз сиёсатининг асосий йўналишини акс эттириши лозим, ҳозир эса бу йўналиш инсонпарвар халқчил социализмдан иборат, деб исботладилар.

Менинг фикрим мана бундай. Партияда ўзининг бутун ҳаёт йўлини коммунизм тушунчаси билан боғлаган миллионлаб кишилар бор. Буни эътиборга олмасдан бўлмайди. Ҳар қандай ҳолатда ҳам бундай миқёс ва аҳамиятга молик бўлган масала КПСС съезди, эҳтимол, ҳатто умумпартия референдуми томонидан ҳал этилиши керак. Бундан бошқача бўлиши мумкин эмас.

ПАРТИЯДАГИ АҲВОЛ ҲАҚИДА

Дастур лойиҳаси партиядаги ишларнинг аҳволи билан бевосита боғлиқ ҳолда кўриб чиқилиши мумкин ва лозим. Партия танғликни бошдан кечирмоқда, эҳтимол, буни ўзининг бутун тарихи давомидаги энг ўткир танглик деса бўлади. Уни янгилаш жараёни қийинчилик билан, суст бормоқда.

Шу йил 1 июлгача КПССда, дастлабки маълумотларга кўра, 15 миллион коммунист бор эди. Коммунистлар сони 1973 йилда шунча эди. Бир ярим йил мобайнида партия аъзолари 4,2 миллион киши камайди. Айирмачи ҳаракатлар ҳокимият тепасига чиқиб олган республикалардаги партия ташкилотларининг аъзолари айниқса камайиб кетди. КПСС сафидан чиққанларнинг кўпчилиги сиёсий ҳаётдан четлашди, уларнинг атиги 2—3 фоизи бошқа сиёсий партияларга ва ҳаракатларга ўтди.

Иқтисодий вазият ёмонлашиб, ижтимоий кескинлик кучайган шароитда радикалчи оқимлар фаоллашди ва ташкилий жиҳатдан расмийлаша бошлади. Улар XXVIII съезднинг дастурий баёнотига зиммага ҳеч қандай масъулият юкламайдиган декларация деб қарамоқдалар.

КПССдаги большевистик платформа деб аталган оқимнинг ҳар бир тезисида съезднинг йўл-йўриқларини тафтиш қилишга ошкора уриниб кўрилмоқда. «Янги чиққан большевиклар»нинг фикрича партия яна давлатнинг устуни бўлиб қолиши керак. Сиёсий тизимни ислоҳ қилиш халққа қарши сиёсий ғаламислик деб эълон қилинмоқда, иқтисодиётни демократиялашга эса революциядан аввалги тартибларга қайтиш деган тамға босилмоқда. Уларнинг иборалари, оппортунистларга, ревизионистларга, янги чиққан меньшевикларга, национал-коммунистларга ва социал сотқинларга қарши кескин кураш ҳақидаги даъватлари ҳам шунга мос.

«Коммунистик ташаббус» ҳаракати ҳам кўп жиҳатдан шунга ўхшаш фикрларни ҳимоя қилмоқда. Унинг илҳомчилари аслида мулкчиликнинг кўп хиллилигини рад этадилар, жамиятнинг сиёсий тузилишларини ислоҳ қилиш зарурлигини тан олмайдилар, давлатнинг ташқи сиёсатини тарафкашлик билан танқид қиладилар.

Бир қанча партия ташкилотларида дастурий масалалар муҳокама қилинган пайтда гўё энг муҳим қарорлар халқ билан, партия билан маслаҳатлашмай қабул қилинмоқда, деган даъволар айтилмоқда. Бизда референдумлар ўтказила бошлаганидан, иттифоқ, республика ва маҳаллий даражалардаги ваколатли органлар фаол ишлай бошлаганидан кейин шундай дейилмоқда. Партияга келганда, шуни айтиш кераки, КПСС XXVIII съездидан кейин ўтган бир йилдан сал кўпроқ вақт ичида Марказий Комитетнинг олтита пленуми бўлди. Уларда жамият турмушининг моҳият эътибори билан барча энг муҳим муаммолари бемалол ва ошкора кўриб чиқилди.

Парламент кураши шароитида «Коммунистлар демократия учун» ҳаракати пайдо бўлди, бу ҳаракат Россия коммунистларининг муқобил демократик партиясига айланиш ниятида эканини эълон қилди.

Аҳволни сергаклик билан таҳлил этиб, КПССда ҳозирнинг ўзидаёқ турли тоифадаги оқимлар вужудга келганини, улардан ҳар бири партияга ўз йўналишини тиқиштиришга интилаётганини тан олиш керак. Шу билан бирга, улар ўз фаолияти орқали партияни парчалашга олиб бормоқдалар.

Турли, сабабларга кўра, у ёки бу оқимга қўшилаётган коммунистларни ёппасига айблашни мутлақо истамайман. Кўп ҳолларда бу мамлакатдаги ва партиянинг ўзидаги ишларнинг боришидан қаноатланмаслик оқибатида содир бўлмоқда. Партия иш кўраётган умумий сиёсий муҳит ҳам баъзи ўртоқларни ҳаддан ташқари ва пала-партиш хулосалар чиқаришга ундаётган жиддий сабабдир.

Бутун октябрдан кейинги даврда давлат жиловини қўлда тутиб келган ташкилот бўлмиш КПСС танқиднинг асосий нишони бўлиб қолди. Муайян сиёсий кучлар бундан ўз мақсадлари йўлида фойдаланишга уриниб, коммунизмга қарши кайфиятларни тўғридан-тўғри ёки бавосита авж олдирмоқдалар.

Партиямиз мустабид ҳокимият йўлига тўсиқ қўя олмаганлиги, ўзидан зулмкорлик қуроли сифатида фойдаланиш имкониятини бериб қўйганлиги учун шак-шубҳасиз жавобгардир. Аммо бу нарса жуда оғир шароитларда мамлакат ва халқ бахт-саодати йўлида меҳнат қилган, ватан мустақиллиги учун курашда жон берган барча авлодларга мансуб миллион-миллион коммунистларнинг фаолиятини қоралаш учун мутлақо асос бўла олмади.

Энг муҳими шуки, айни партия ижтимоий тараққиёт якунларини ва ўз фаолиятини танқидий таҳлил этиб, жамиятни тубдан янгилашга қаратилган энг теран ўзгартишларнинг ташаббускори бўлди.

Биз партияга қилинаётган хуружларни қатъиян рад этиб, унинг янги шароитда ва демократик жамиятдаги ҳамда ҳуқуқий давлатдаги сиёсий партияга хос бўлган усуллар билан меҳнаткашларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш йўлида ишлаш ҳуқуқини тасдиқлаймиз.

Бироқ башарти партия ислоҳотлар йўлидан, шу ислоҳотларни изчиллик ва қатъият билан турмушга татбиқ этишдан чекингудек бўлса, сиёсий турмушда қатнашишни ва айниқса ҳукмрон партия бўлишни даъво қилиш учун ҳар қандай асосдан маҳрум бўлади. Мана шу ҳолатда эса у ҳақиқатан ҳам мағлубиятга учраш хавфи остида қолади. Турли-туман ақидапарастлар, қироатхонлар, баъзан эса очиқдан-очиқ сафсатабозлар таъсирига тушиб қолган ўртоқларимиз мана шуни тушуниб олишлари муҳимдир.

Мен барча оқимлар ва платформаларни ўз феълатвор йўлини ўзини ўзи танқид руҳида баҳолашга, эҳтиросларни жиловлашга, сергак сиёсий ҳисоб-китобни устун қўйишга даъват этмоқчиман. Эҳтиросларни жиловлаш, очиғини айтганда, биринчи шартдир. Ҳозир бизга мулоҳазакорлик ҳар қачонгидан ҳам зарур. Башарти партиянинг тақдири тўғрисидаги масала ҳисҳаяжонни авж олдириш, сиёсий жазава вазиятида ҳал этиладиган бўлса, ҳамма учун ёмон бўлади.

Аммо, «Келинглар, аҳил бўлайлик» деган қоида асосидаги тинчлантиришнинг ҳеч кимга кераги йўқ. Ўзини партиянинг стратегик йўлига қарама-қарши қўйиб, Устав талабларини тўғридан-тўғри бузаётган айрим оқимларнинг КПССдан чиқиши партияга зиён етказмайди, балки, аксинча уни мустаҳ к а м л а й д и. XXVIII съезд йўлидан бораётган коммунистлар ўзларининг бу йўлдан тойдириб юборилишига йўл қўймайдилар.

Ҳамма аниқ бир тўхтамга келадиган пайт бошланди. Назаримда, биз масалани шу тарзда қўйишимиз керак: партиямиз КПСС XXVIII съезди йўлини ривожлантириш, унинг янги дастурини тан олиш асосидагина яшаши ва ҳаракат қилавериши мумкин. Бошқача қарашга амал қилаётганлар ўз йўлларини бемалол танлаб олаверсинлар.

Ҳозир кўпгина партия ташкилотлари партиянинг навбатдан ташқари съездини чақиришни таклиф қилмоқдалар. Чамаси, вужудга келган вазиятда съездни ноябрь—декабрда чақириш ўринли бўлур эди. Кеча биз сиёсий бюрода шу хусусда фикрлашиб олдик. Дастур лойиҳасини обдон муҳокама қилиш учун вақтга эга бўлиш муҳимдир. Шу ҳақда батафсилроқ тўхталиб ўтмоқчиман. Чунки гап аслида умумпартиявий мунозара ҳақида бормоқда. Бинобарин, партиянинг тақдири, демакки ислоҳотларнинг истиқболлари, мамлакатнинг тақдири ҳам кўп жиҳатдан шу мунозаранинг қандай боришига боғлиқ.

Дастур лойиҳасида янги ғоялар кўп, уларни қабул этиш, сингиб кетган хурофотлардан халос бўлиш ҳаммага ҳам осон бўлавермайди. Бизнинг назарий тафаккуримиз ҳам мамлакатдаги, ҳам айниқса дунёдаги воқеликларни англаб олишдан орқада қолди. Ўтмиш ақидалари ижтимоий онгни босиб турибди, рўй бераётган ўзгаришларнинг моҳиятини англаб олишга халақит бермоқда.

Бу фикрни КПССни социал-демократиялашт и р и ш деб аталган масала кўмагида тушунтириб бермоқчиман. Коммунистик ақидапарастлар деб аташ жоиз бўлган ва қироатхонлик тасаввурлари исканжасидан қутилишга қодир бўлмаган намояндалар бизнинг шанимизга мана шундай айб қўймоқдалар. Аммо партиянинг «социал-демократиялашуви»дан жиддий равишда хавфсираётган бир қисм коммунистлар ҳам уларнинг фикрига қўшилмоқдалар, бу инқилоб ва фуқаролар уруши йилларидаёқ пайдо бўлган мафкуравий ихтилофларга бориб тақалади. Ўшанда коммунистлар ва социал-демократлар баррикаданинг турли томонларга ўтиб олган эдилар. Ўша замон чигалликларини тарихчилар ечиб беришар. Бироқ ўша пайтда вужудга келган қарама-қаршилик мезонлари — зўравонликка, пролетариат диктатурасига ва демократияга муносабат, социалистик онг ва сиёсий авангарднинг ўрни кабилар аввалги аҳамиятини йўқотганлиги мутлақо равшан.

Биз ўзгардик, социал-демократия ҳам ўзгарди. Воқеаларнинг бориши ишчилар ҳаракати ва демократик ҳаракатда, социализм тарафдорлари орасида ажралишни келтириб чиқарган кўпгина муаммоларни кун тартибидан олиб ташлади. Бугунги кунда «социал-демократиялаш» билан қўрқитаётган кишилар асосий рақибимиз — социализмга қарши ҳамда миллий-шовинистик оқимлардан эътиборни чалғитмоқдалар, холос.

Янги Дастурни ўзлаштириш партия аъзоларининг дунёқараши ва нуқтаи назарларидаги руҳий бурилиш билан боғлиқдир. Унинг бутун ақлий имкониятларини тушунтириш ишларига жалб этиш, партия ташкилотларига мунозаралар ва семинарлар ўтказишда ёрдам бериш лозим. Бунда бизнинг партиявий илмий муассасаларимиз муҳим ишларни бажаришга даъват этилганлар. Очиғини айтадиган бўлсак, уларни ислоҳ қилиш натижалари ҳозирча унча кўзга ташланмаяпти.

Партия матбуотининг янада фаолроқ, собитқадамлик билан ишлашига тўғри келади. У бошқа сиёсий йўналишлардаги нашрлар билан мусобақага ҳамиша ҳам бардош бера олмаяпти, баъзи ҳолларда эса партия позицияларидан жиддий чекинишлар бўлаётгани тўғрисида гапириш учун ҳам асос бор. Матбуот тўғрисидаги қонун ҳимоя қиладиган сўз эркинлиги, танқид учун кенг майдон яратилгани, фикрлар хилма-хиллиги — буларнинг ҳаммаси партия нашрларига ҳам тааллуқлидир, албатта. Агар газета кун сайин КПСС тутган йўлини бадном қилиш билан шуғулланса, уни партия матбуоти деб ҳисоблашга ҳеч қандай асос йўқ.

Мушкул ечимлардан популистик усуллар ёрдамида қутилган осонроқдир, албатта. Бундай ечимлар туб ўзгартишларни амалга ошириш чоғида шубҳасиз пайдо бўлади. Лекин меҳнаткашлар манфаатларини ҳимоя қилиш, улар вакилларини ҳокимият идораларида кўпайтириш юзасидан амалий ишлар қилиш йўли билан партия обрўсини мустаҳкамлаш учун кучларни жамлаш самаралироқ бўлмасмикин.

Жамият тараққиётининг ҳозирги босқичида КПСС сиёсий ҳаракат қиладиган партия сифатидагина муваффақиятга умид боғлаши мумкинлигини ҳаммамиз яна бир марта ва қайта-қайта ҳис қилмоғимиз лозим.

Шу муносабат билан давлат хизматини партиядан ҳоли қилиш, корхоналар ва муассасаларда партия ташкилотлари фаолиятини тўхтатиш тўғрисида РСФСР Президенти яқинда қабул қилган фармонга қандай муносабатда бўлиш керак? КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг баёнотида унга сиёсий баҳо берилди. Мен Пленум мазкур ҳужжатга нисбатан ўз муносабатини билдириши керак, деб ҳисоблаётган ўртоқлар билан ҳамфикрман. Бу тадбирни ҳар қандай далиллар билан асослашмасин, у шусиз ҳам можароларга тўлиб-тошган вазиятни янада мураккаблаштиради. Бу ҳозир жамиятимиз муҳтож бўлган нарса эмас, албатта. Биз тотувлик ҳақида гапирамизу, оғир масалаларни амалий ҳал қилишга нисбатан пайдо бўлган тамойилларга жипслашишга зарар етказиш учун амалда фойдаланилиши мумкин бўлган ҳужжатларни қабул қиламиз. Ваҳолонки, бутун жамиятимиз жипслашишни, оғир масалаларни ижобий ҳал қилишни интизорлик билан кутмоқда.

Бу жамоат ташкилотлари орқали ўз манфаатлари, ўзларининг тутган йўлларини ифодалаётган меҳнат жамоаларининг демократик ҳуқуқларига дахлдор масаладир.

Бунда фуқаролар ҳамда ижтимоий-сиёсий бирлашмаларнинг ҳуқуқлари тўғрисида гап бораётганлиги сабабли, СССР конституциявий назорат комитети ўз хулосасини бериши керак. Кеча СССР Олий Кенгашининг Раиси конституциявий назорат комитетига тегишли мурожаатнома юборди.

Воқеалар қандай ривожланмасин, ваҳимага тушиш керак эмас. Ҳеч ким партиянинг меҳнат жамоалари билан ишлашини тақиқлай олмайди.

Ҳозир жамиятимиз ва партиямизда рўй бераётган ўзгаришлар кўпгина ўртоқларимиз, айниқса, бошланғич партия ташкилотлари билан қуйи комитетлар ходимларининг аҳволига ёмон таъсир қилмоқда. Мен уларни тушунаман. Кеча жумҳурият ва вилоят партия комитетларининг биринчи котиблари билан бўлган учрашувда ҳозирги пайтда бошланғич партия ташкилотлари, партия қуйи комитетларидаги аҳволга хос бўлган кескинлик, ўшандай қайфият сезилиб турди. У ерда ишлаётган ўртоқларни ҳар томонлама — ҳам маънавий, ҳам сиёсий, ҳам ҳуқуқий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш зарур. Керак бўлса моддий жиҳатдан ҳам қўллаб-қувватлашимиз лозим. Партиянинг марказий ҳамда маҳаллий идоралари ва муассасалари бу ишни кечиктирмай амалга оширишлари керак.

ҲОЗИРГИ ПАЙТ ВА ПАРТИЯ СИЁСАТИ ТЎҒРИСИДА

Дастурни муҳокама қилар эканмиз, биз, албатта, жамиятдаги вазиятдан ажралган ҳолда фикр юрита олмаймиз. Авжига чиққан танглик ҳали пасайгани йўқ. Истеъмол бозорида ҳозирча ўзгаришлар бўлмади, элатлараро негизда вақти-вақти билан можаролар чиқиб турибди, ҳуқуқ-тартибот соҳасида ҳам кўпгина қийинчиликлар ва ишкалликлар бор. Айни вақтда ҳозир, кейинги ойларда биринчи марта бурилиш аломатлари кўзга ташлана бошлади.

Ҳар қандай жамият, давлат фуқароларнинг қўллаб-қувватлашига таянадиган мустаҳкам ижроия ҳокимияти бўлган тақдирдагина нормал ривожланишга қодирдир. Бунинг учун эса асосий сиёсий кучларнинг тотувлиги, уларнинг миллий манфаатлар йўлида биргаликда ҳаракат қилишга шайлиги талаб этилади.

Бизда юзага келган таназзулнинг сабаблари тўғрисида кўп гапириш мумкин. Лекин, ўйлайманки, бу таназзул кўп даражада сиёсий жараён қатнашчилари ўртасидаги зиддиятлар оқибати эканини айтсам, ҳеч ким баҳслашиб ўтирмаса керак. Бу—Иттифоқ билан республикалар ўртасидаги, республикаларнинг ўзлари ўртасидаги, КПСС билан янги пайдо бўлаётган партиялар ҳамда ҳаракатлар ўртасидаги, янги партиялар ва ҳаракатларнинг ўзлари ўртасидаги манфаатлар тўқнашувидир. Бу ўринда аҳволни махсус тахмин этиш талаб қилинади ва мен ҳозир ушбу мавзуни чуқурлаштирмайман.

Ҳаммамиз вақти-вақти билан фавқулодда кескин тус олган сиёсий олишувларнинг ҳам онгли ва кўпинча мажбурий қатнашчилари бўлганмиз. Давлат тақдири учун ташвиш пайдо бўлганлиги ҳам асослидир, айрим вақтларда жамиятимизда фуқаролар уруши ва ҳарбий тўнтариш, Иттифоқнинг тарқалиб кетиши, янги диктатура ўрнатилиши хавфи тўғрисида гап борди.

Буларнинг ҳаммаси мавжуд воқеликни қай даражада акс эттирганлиги, олдиндан айтиб бўлмайдиган воқеаларнинг ривожи олдида вазият атайин авж олдирилганлиги ёки фақат қўрқув акс эттирилганлиги хусусида баҳслашиш мумкин. Бироқ, жамиятимизда бундай хавфсирашлар пайдо бўлиши фактининг ўзи ҳали ҳам бартараф этилмагани, бунга жиддий муносабатда бўлишга мажбур қилади. Ана шу ниҳоятда мушкул вазиятда Ново-Огарево жараёни деб аталган жараённинг аҳамияти янада кучаяди.

Хўш, бу ерда гап нима ҳақда бораяпти? Қисқа қилиб айтадиган бўлсак, ҳар қандай чегаралардан ошиб ўтиш хавфи бўлган кескин қарама-қаршилик босқичида асосий сиёсий кучлар ўз масъулиятларини ҳис қилиб, мамлакатни танғликдан умумий куч-ғайрат билан қандай олиб чиқиш кераклиги хусусида келишиб олишга муваффақ бўлдилар.

Ҳеч ким ўзининг асосий йўлидан, тўғрироқ қилиб айтадиган бўлсак, сиёсий ўзига хослигидан воз кечгани йўқ, ўз сиёсий қиёфасини ҳам йўқотмаган. Шунчаки ўзаро мақбул оқилона қарорлар асосида ҳаракат қилиш мумкинлиги ва зарурлиги эътироф этилганди. Ҳақиқатан ҳам давлатни парчаланишга, халқни кулфатга бошлайдиган муҳолифликни оқлаши мумкин бўлган сиёсий мақсадлар бормикин!

Матбуотда «9 плюс 1» деб аталган баёнот пайдо бўлганида, аввалига бир дафъалик ҳужжат тўғрисидагина гап кетаётгандек туюлиши мумкин эди. Энди эса бу танғликни босқичма-босқич бартараф этиш жараёнининг бошланиши эканлиги ҳаммага маълум бўлиб қолди. Бу нарсани бутун жамиятимиз ўтган машаққатли ойлар мобайнида сабрсизлик ва умид билан кутганди.

Хом хаёлларга берилиш керак эмас, албатта. Сиёсат билан шуғулланаётганлар учун бунга йўл қўйиб бўлмайди. Юзага келаётган фуқаролар тотувлиги ўзларига ошкора ёқмаётган кучлар ҳам бор. Бу тотувлик ўз-ўзидан мустаҳкамланмади, турли хил синовлардан ўтди. Аниқ муаммолар юзасидан тутиладиган йўлларни келишиб олиш умуман енгил бўлмайди, бу жуда оғир кечади. Лекин, айни вақтда сиёсий жараённи қонун доирасида олиб бориш, қайта қуриш натижасида ташкил этилган демократия қонуний муассасаларининг фаолият кўрсатиши, ҳайқириб турган оломон ва «йўқолсин» деган шовқин-суронлар ёрдамида муаммолар ҳал этилишини истисно қилишнинг аниқ-равшан имконияти пайдо бўлди.

Жамият КПССнинг фуқаролар тотувлиги йўлига қатъий риоя этишга қарор қилганлигига ишониши лозим. Гарчи ҳозир КПССни бошқа хатти-ҳаракатларга, ўзини бошқача тутишга ундаш учун жуда кўп уринишлар бўлаётган бўлса ҳам, шундай қилиш керак. Биз бундан кейин ҳам барча мураккаб муаммоларни муҳокама қилишга, руҳан яқин бўлган партиялар ва бирлашмалар, барча демократик кучлар билан уюшган ҳолда ҳамкорлик қилиш ва ҳамжиҳатликнинг барча шаклларини қўллашга тайёрмиз.

Бошқа сиёсий партиялар ва ҳаракатлар ҳам худди шундай масъулият билан иш олиб боришларини кутишга ҳақлимиз.

Маълумки, ўтган куни янги Иттифоқ шартномаси устидаги ишларни тугатишга вакил қилинган Олий Кенгашлар делегациялари бошлиқларининг учрашуви бўлди. Лойиҳа келишиб олинди, у узил-кесил таҳрир қилинаяпти. Шундан кейин имзолаш учун тайёр бўлади.

Бу аҳволни барқарорлаштириш, республикалар билан Иттифоқ ўртасидаги ваколатларни аниқ фарқлаб қўйиш асосидагина давлат идораларининг нормал фаолиятини тиклаш учун катта аҳамиятга молик бўлади. Мен учрашувда Лондонда «Еттилик» учрашуви қатнашчилари билан бўлган музокаралар ҳамда суҳбатлар тўғрисида ахборот бердим. Бу учрашувларнинг якунлари муҳим аҳамиятга эга.

СССРни жаҳон иқтисодиётига таркибий қўшиш учун асос яратилди. Энергетикамиз ва алоқамиз, қишлоқ хўжалиги ва истеъмол моллари ишлаб чиқариш, кичик ва ўрта корхоналар, бозор ёрдамчи соҳаларини ташкил этиш тизимларини янгилаш мақсадида амалий ҳамжиҳатликнинг йўналишлари асосан келишиб олинди.

Ҳамкорликнинг янги усулларини ўзлаштириб олиш учун қаттиқ ишлашга тўғри келади, албатта. Ҳали ҳам жаҳон андозаларига жавоб бермайдиган кўпгина иқтисодий омилларимизни ўзгартиришимиз, кадрлар тайёрлашимиз, нотўғри тушунчалардан воз кечишимиз керак бўлади. Бу ўринда асосий сиёсий кучларни, шу жумладан партиямизни ҳам фаол қўллаб-қувватлаш зарур.

Биз иқтисодий жиҳатдан ривожланган мамлакатлардан, энг аввало, замонавий илғор технологиялар, бозорни ташкил этиш, ишлаб чиқаришни самарали таъминлайдиган иқтисодий омиллар ва жамият эҳтиёжини пухта таъминлаш бўйича орқада қоляпмиз. Иқтисодий ҳамкорликни чуқурлаштиришга бўлган интилишимиз умуман ижобий баҳоланмоқда.

Бунда, айтиш мумкинки, бир давлатнинг ютқазиши бошқасининг ютуғига айланадиган давр ўтиб кетганлиги англашилади. Ўзаро боғлиқ ва яхлит дунёда ҳар қандай мамлакатнинг қийинчиликлари бутун ҳамжамият учун йўқотишга олиб келиши мумкин. Айни пайтда қуруқликнинг олтидан бир қисмини эгаллаб турган, улкан табиий бойликлар ва одам ресурсларига, илмий-техникавий ва ишлаб чиқариш имкониятларига, ҳарбий кучқудратга эга бўлган давлат тўғрисида гап борганда, ана шуларни ўйлаш керак.

Ново-Огаревода Иттифоқимизни сақлаб қолиш ва янгилаш тарафдори бўлган барча республикаларнинг раҳбарлари йиғилгани сабабли, биз долзарб иқтисодий муаммолар — ҳосилни йиғиб олиш ва сақлаб қолиш, қишга тайёргарлик ва бир қанча бошқа муаммолар юзасидан фикрлашиб олдик.

Ҳозир озиқ-овқат таъминоти масаласи жуда ўткир бўлиб турибди. Қаттиқ қурғоқчилик Қозоғистоннинг бир қанча вилоятларига ва мамлакатимизнинг бошқа минтақаларига шикаст етказди. Биз яқин кунларда вазиятнинг кескинлашишига йўл қўймаслик учун озиқ-овқат масаласини ҳал этишнинг амалий чора-тадбирларини белгилаб олишимиз керак.

Ўртоқлар! Ҳозир Пленум ишини зўр эътибор билан кузатиб турган коммунистлар ҳаммадан кўра кўпроқ «Нима қилиш керак?» деган саволга жавоб кутмоқдалар. Менимча, партия съезди қабул қиладиган янги Дастур лойиҳасида бу саволга етарли даражада аниқ жавоб берилган.

Лекин шундай вазият юзага келдики, амалий ишларимизда ҳеч қандай кечикиш бўлиши мумкин эмас. Режалаштирилган мақсадларимизни амалга ошириш учун бутунданоқ иш бошлашимиз муҳимдир.

Партиянинг аввалги раҳбарлик мавқеи йўқ. Бинобарин, сиёсий усуллар билан иш юритиш мумкин ва шундай қилиш керак — одамлар ҳузурига бориш, уларни ишонтириш, ўз вакилларимизнинг ҳокимият идораларига сайланиши учун курашишимиз лозим. Бунга эришилмаган жойларда эса амалий равишда оппозицияга ўтиш, маъмурларнинг оқилона тадбирларини қўллаб-қувватлаш, меҳнаткашлар манфаатларини ҳимоя қилиш зарур бўлганда маъмурлар билан рақобатлашиш даркор.

Маърузамни шундай тугатмоқчиман: аҳвол мураккаб, лекин бизда янги Дастур негизида халқ оммасининг социалистик муддаоларини ифодалайдиган қудратли сиёсий куч сифатида партияни жипслаштиришнинг аниқ-равшан имконияти бор. Бу имконият бой берилмаслиги керак.

ГУРУНГ

• АЙНИ ПИШИҚЧИЛИК

ОТАНГ БОЗОР, ОНАНГ БОЗОР...

Халқимиз «Отанг бозор, онанг бозор, оёқ-қўлингни ёзар», деб бекорга айтмайди. Хўш, бугунги кунда бозорларда аҳвол қандай? Деҳқонларга яратилаётган шарт-шароитлар кўнгилдагидекми? Шуни билиш мақсадида жумҳуриятимиз пойтахти бозорларига бордик.

Мана, Авиасозлар шаҳарчасидаги «Гулбоғ» деҳқон бозоридамиз. Расталар маҳсулот билан лиқ тўла... Бозор маҳсулот келтирган одамларга ёқяптими? Бу ҳақда биз бўкалик деҳқон Ҳафиза Холдоровадан суриштирдик.

— Ҳақиқатан ҳам бу йил биз, деҳқонлар учун яхши шароит яратилибди,—деди у — Янги усти ёпиқ савдо расталари, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини сақлаш жойлари менга маъқул келди.

— Кейинги пайтларда, — дейди бозор директори Ғофур Туробов, — бозоримиз кенгайди. — Энди у икки қаватли. Ташқарида ва бинонинг биринчи қаватида деҳқонлар ҳам, одамлар ҳам кўп. Бироқ бозорнинг иккинчи қаватида сотувчи ҳам, харидор ҳам камроқ. Чунки лифтни тезроқ ишга туширишимиз зарур.

Энг йирик бозорлардан бири «Олой»да. одамлар гавжумлигини кўриб қувондик. Маҳсулот ҳам сероб. Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, ҳар куни бу ерга ярим миллион одам келиб-кетади. Улар зарур нарсаларни харид қиладилар.

Кейинги пайтларда бозор ҳудуди янада кенгайиб, янги савдо ўринлари бунёд этилди. Жумладан, бу ерда 183 ўринли янги раста, уйда тайёрланган маҳсулотларни сотиш учун 200 ўринли, сабзавот сотувчилар учун 400 ўринли савдо расталари бунёд этилди.

Деҳқонларга хизмат кўрсатиш сифати ҳам яхшиланди. Чунончи, бозор ҳудудида 5 та автокара ишлаб турибди. Улар автобус бекати ёнида туриб, деҳқонларнинг махсулотини ортадилар ва бозорга олиб кирадилар.

— Бу йил маҳсулот сероб бўлгани билан бозоримизга ўтган йилгидан бироз камроқ келтирилмоқда, — дейди бозор директори Баҳодир Тошпўлатов. — Лекин, яқин икки-уч йил ичида бозорга маҳсулот сиғмай қолиши мумкин. Шу боис расталарни қайтадан таъмирлаш, уларни кенгайтириш учун ҳаракат қиляпмиз. Бозорни реконструкция қилишнинг лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрлаб қўйилди.

Яна бир гап. Ҳозирги пайтда пойтахтимизнинг турли бурчакларида, микрорайонларида, халқа йўл атрофида кичик-кичик бозорчалар ташкил этилмоқда. Булар ҳам йирик бозорларга маҳсулот келишини камайтиришга олиб келади. Агар шу маҳсулотлар ҳам бозорга келганда эди унинг нархи анча пасайган бўларди.

Бозорлардаги нарх-наво ўтган йилгидан қиммат. Лекин бозор иқтисодиётига ўтилган ҳозирги шароитда бунга кўникса бўлади. Айтайлик, бундан бир ҳафта аввал қовуннинг бир килограмми 4 сўмдан сотилган бўлса, ҳозир у 1,5-2 сўмдан сотилмоқда. Бошқа сабзавот, меваларнинг нархи ҳам маҳсулот кўпайган сари пасайиб бормоқда.

Демак, бозор учун бирон-бир чегара қўйишнинг иложи йўқ. Бинобарин, маҳсулот сероб бўлса, унинг нархи ҳам арзонлашади. Шу боис яқин келажакда томорқага ер олган деҳқонлар ҳосилдорликни ошириб борсалар маҳсулот сероб ва арзонлашади. Демак, эртанги кунимиздан умидвор бўлсак арзийди.

Ш. МИРҲАБИБОВ.

ҲИКМАТЛАР ХАЗИНАСИДАН

НАВОИЙ

Боқмас деҳқон чаманин
туну кун,
Нахл тарин онгла
қуруғон ўтун.

* * *

Илм ўқиб қилмаган амал
мақбул,
Дона сочиб кўтармади
мақсул.

ФИРДАВСИЙ

Уқиб-ўрганишдан тинма
бирон он,
Бўлишни истасанг ўзинг
бир жаҳон.

* * *

Ёлғон атрофида айланма
сира,
Энг бахтли онда ҳам дил
бўлгай хира.

НИЗОМИЙ

Яхши сўз кишига обрў
бўлса ҳам,
Кам бўлса, хатоси яна
бўлар кам.
Сув гарчи бўлса ҳам
ширину зилол,
Ортиқча ичилса, келтирар
малол.

Султон АКБАРИЙ.

• Назм дафтаридан

УМИДЛИ ДУНЁ

Агар миллат қарам бўлса,
Қултегин муҳтарам бўлмас.
Кўксимда доғ ярам бўлса,
Раҳмондин ҳам карам
бўлмас.
Агар миллат улоқ бўлса,
Қанотли от — буроқ бўлмас.
Фарзандлари қўрқоқ бўлса,
Тўмарис ва Широқ бўлмас.
Агар миллат жоҳил бўлса,
Шоҳ Машрабдек оқил
бўлмас.
Дарёсиз қоқ соҳил бўлса,
Муродлари ҳосил бўлмас.
Агар миллат сўқир бўлса,
Қуръонни ёд ўқир бўлмас.
Борган ери чуқур бўлса,
Анварул ҳақ зуҳур бўлмас.
Агар миллат сўзчи бўлса,
Шойибоф ва бўзчи бўлмас.
Дийдаси тош, кўзчи бўлса,
Пойгада «ўз-ўз-чи!» бўлмас.
Агар миллат қарам бўлса,
Зари тарам-тарам бўлмас.
Ширин қасри ҳарам бўлса,
Ишқ бошоғи ғарам бўлмас,
Агар миллат хароб бўлса,
Шоду айшу тароб бўлмас.
Умидлари сароб бўлса,
Ўзинг асра, ёраб! — бўлмас.

ТИЛАК

Мен чиқмаган супага сен чиқ,
Мен ўтмаган тўр жойга сен ўт.
Мен чиқмаган тепага сен чиқ,
Мен тутмаган ҳумони сен тут.
Рутбанг баланд бўлсин, авлодим.
Мен чиқмаган минбарга сен чиқ,
Мен айтмаган ҳақ сўзни сен айт.
Мен чиқмаган минорга сен чиқ,
Мен билмаган шеърни қил шоҳбайт.
Рутбанг баланд бўлсин, авлодим.
Мен чиқмаган меҳробга сен чиқ,
Мен кўрмаган раҳмонни сен кўр.
Мен чиқмаган офтобга сен чиқ,
Мен турмаган кунгайда сен тур.
Рутбанг баланд бўлсин, авлодим.
Мен чиқмаган майдонга сен чиқ.
Мен учмаган тулпорда сен уч.
Мен чиқмаган сайронга сен чиқ,
Мен қучмаган юлдузни сен қуч.
Рутбанг баланд бўлсин, авлодим.
Мен чиқмаган саҳнага сен чиқ.
Мен битмаган тарихни сен бит.
Мен чиқмаган пардага сен чиқ,
Мен етмаган муродга сен ет.
Рутбанг баланд бўлсин, авлодим.

Узоқ Йўлдошев оиласи бой-бадавлат хонадонлардан бири. Улар Ленин йўли районидаги Будённий номли давлат хўжалигида истиқомат қилади. Бой-бадавлат деганимизнинг боиси шуки, 20 сотихли томорқада бирон метр бўш жой қолмаган. 300 туп анор, 120 туп хурмо ва йигирма турдаги бошқа мевали дарахтлар мўл ҳосил бермоқда.

Бундан ташқари томорқада 40 бош қўй, уч бош сигир ва уч бош буқача боқилаётир. Бу йил оила хўжаликка 2 тонна гўшт сотмоқчи. Келажакда бу кўрсаткич 4 тоннага етади. Оила томорқадан йилига 25-30 минг сўм пул ишламоқда.

СУРАТДА: ўз меҳнатидан мамнун оила даврасида гурунг.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ олган сурат. (ЎзТАГ).

• Қадриятларимиз •

ҲОФИЗНИНГ ЎЛМАС ҚЎШИҒИ

Самарқанд шаҳар ижрокоми машҳур ҳофиз ва бастакор Ҳожи Абдулазиз Абдурасулов уй-музейини очишга қарор қилди.

Айтиш керакки, хофиз ўзининг бетакрор истеъдоди билан санъат шинавандалари қалбини ром этган. Шашмақом билимдони сифатида «Гулизорим», «Бозургоний», «Бебоқча», «Ироқ», «Чапандози ироқ», «Қурбони ўлдим», «Мустаҳзод» каби юзлаб қўшиқларга куй басталаган ва уларни маромига етказиб ижро этган. Ҳожи Абдулазиз шашмақомнинг мураккаб йўлларини ёддан билган, унинг йўлидаги куйларни нафақат танбурда, балки дуторда ҳам ижро этаолган.

Яқинда хофизнинг 1907 йилда ёзиб олинган грампластинкалари топилди. Бу иш Рига шаҳрида амалга оширилган экан. Ноёб топилма музейнинг экспонатларидан бирига айланди.

Дарвоқе, Самарқанд санъат билим юрти, шаҳардаги кўча ва маҳалла эндиликда хофизнинг табаррук номи билан аталади.

ҚУЛУНЛАРИ КЎПДИР ФОЗИЛ ШОИРНИНГ

● Саратоннинг сўнгги кунида Фозил Йўлдош ватани Булунғур яна халқ бахшиларини ўз бағрига чорлади. Бу ерда улкан оқин таваллудининг 120 йиллиги муносабати билан давра ўтказилди ҳамда вилоят бахши шоирлари танлови бўлди.

Ҳарқалай қонида бор-да! Ислом Шоир ўғли Зиёдулла бахши ижросига ҳамма тан берди. У куйлаган термалар, достонлар юракларга сеҳр бўлиб қуюлди. Ҳуррам Эшмурод ўғли, Ҳикмат Мусурмон, Салим Эргаш, Қўзибой Рўзибоевлар маҳорати ҳам юксак баҳоланди. Умуман Зарафшон водийсида, хусусан Самарқандда халқ оғзаки ижоди ривож топаётганлиги қувончли ҳолдир.

Тўплангaнлар Фозил шоир ҳаёти ва ижоди ҳақида мириқиб суҳбатлашдилар. Ўзбекистон ССР Фанлар Академияси Адабиёт институти директори, профессор Тўра Мирзаев, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси котиби, Ўзбекистон ССР халқ депутати Абдусаид Кўчимов, ижодкорлардан Миразиз Аъзам, Тўра Мирзо, Ойхумор Асадова, Фозил шоирнинг чевараси Ҳулкар Маматқулова ва қизи Суюма опа ҳам мулоҳазаларини билдирдилар.

Ф. ТОШЕВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ЭҲТИРОМ

● ҚУБОДИЁН. Тожикистондаги мазкур район ҳудудидаги Фрунзе ва Калинин қишлоқларини бирлаштирган янги жамоа хўжалигига Алишер Навоий номи берилди.

М. АБДУЛЛАЕВ.

МУРОДИНГИЗГА ЕТИНГ

● САМАРҚАНД. Вилоят телевидение ва радиоэшиттириш қўмитаси «Кулган етар муродга» деб аталган туркум эшиттиришлар ташкил этди. Мухлисларда яхши таассурот қолдирган дастлабки эшиттириш ҳажвия, интермедия ва латифаларга бойлиги билан ажралиб турди.

Ф. РАУПОВ.

• МУШТАРИЙЛАР ИЛТИМОСИГА КЎРА

ОЙ НОМЛАРИ

Ўзбек тилида 12 ойнинг қуёш, йили, ой йили Григориан тақвимлар ида (календарь), шунингдек, қадимги туркийда, мучал ҳисобида, ўзбек халқ тилида деб юритиладиган номлари бор. Бу номлар қуйидаги кўринишларни қиёслашга имкон беради.

Ой йили тақвимида:	Ўзбек халқ тилида:	Григориан тақвимида:	Қуёш йили тақвимида:	Қадимги туркийда:
Жумадил охир				
Ражаб	ражаб ойи	январь	далв	оқпон
Шаъбон	барат ойи	февраль	ҳут	наврўз
Рамазон	рўза ойи	март	ҳамал	оз
Шаввал	ҳайит ойи	апрель	савр	ўтёқмас
Зулқаъда	ора ойи	май	жавзо	кукук
Зулҳижжа	қурбон ойи	июнь	саратон	чилла
Муҳаррам	ашир ойи	июль	асад	сарча
Сафар	сафар ойи	август	сунбула	қирққуяк
Рабъиул		сентябрь	мезон	мезон
аввал		октябрь	ақраб	қорача
Рабъиул охир		ноябрь	қавс	қозон
Жумадил аввал		декабрь	жадди	қангтар

Ойли тақвимидаги арабча 12 ойнинг номидан тўрттасига рабъиул аввал (октябрь), рабъиул охир (ноябрь), жумадул аввал (декабрь) ва жумадил охир (январь) ўзбекча ном берилмаган, булар «тўрт оғайни» деб жамлаб ифодаланган, зарур ҳоллар «тўрт оғайнининг биринчилари, иккинчилари...» тарзида фарқланган.

Янги йил григориан тақвимида биринчи январдан, ой йили тақвимида муҳаррамнинг биринчи кунидан, қуёш йили тақвимида Ўрта Осиёда ҳамалнинг биринчи кунидан (мартнинг 21 кунидан) бошланади.

Икки йил ҳисоби бор: қуёш йили (санаи шамсия) ва ой йили (санаи қамария). Бу ҳисобларга Қуёш ва Ойнинг кўриниши асос қилиб олинган.

Қуёш йили ҳисобида бир йил 365 кун, 6 соат 4 дақиқа бўлиб, 52 ҳафта-ю, 30 соат ва 4 дақиқадир. Ой йили ҳисобида 1 йил 354 кун бўлиб, 50-ҳафта-ю 4 кундир. Ой йилига қараганда қуёш йили 11 кун 6 соат 4 дақиқа кўпдир.

Исломда ой йили ҳисобида иш юритилади. Ўрта Осиёда эса Қуёш тақвими қўлланади. Шунинг учун исломга оид турли маросимлар бизнинг юртда йилнинг қатъий бир кунида эмас, балки ҳар йили бошқа-бошқа муддатда ўтказилади.

Қадимги туркий февраль ойи Наврўз деб юритилган, бу сўз форсча бўлиб, эски эрон тилида март ойининг номи бўлган. Маҳмуд Қошғарий бундай ёзган эди: «Туркларда ҳафтадаги етти куннинг исми йўқ. Чунки ҳафта исломдан сўнг шуҳратланди.. Кўчманчи ва мусулмон бўлмаган турклар ойларни тўрт фасл билан атайдилар. Ҳар уч ойни бир исм билан юритадилар. Йил ўтишини шундай биладилар. Масалан, наврўз (янги кун)дан кейинги аввал баҳорги оғлоқ ой, сўнгра улуғ оғлоқ ой дерлар. Чунки Ой бу вақтда қатта бўлиб қолади», «Девону луғатит турк», уч жилдлик, 1-жилд, ЎзССР ФА нашриёти, Тошкент, 1960, 332-бет).

Туркларда қуёш йили тақвимидаги ой номлари қўлланадиган бўлгандан кейин оз (март) ойи ҳамал (маъноси қўзичоқ) деб номланган, наврўз эса туркларнинг қадимий янги йил байрами номини ифодалайдиган бўлиб қолган. Қадимги туркларда янги йил кўкламнинг биринчи ойи ҳамалдан бошланган. Демак, наврўз исломга қадар туркларнинг нишонлайдиган янги йил байрами бўлган. Бу масалада асримизнинг 20-йиллар охирларида пайдо бўлган ўринсиз гапларга аҳли илм 1990 йилда чек қўйди, илмий асослаб ҳал қилиб берди. Наврўзга оид чалкашликларга нуқта қўйилди. 1990 йилдан «21 март «Наврўз» миллий байрам» куни сифатида нишонлаш қонунлаштирилди.

Ўзбек болалари учун янги усулда тузилган она тили дарсликларида 1902 йилдан қуёш йили тақвимидаги арабча ой номларини русча номлари билан қиёслаб бериш бошланган. Бунда йил боши бизда ҳамалнинг биринчи кунидан бошланиши кўрсатилган. 20-йилларнинг иккинчи ярмида эса григориан тақвимидаги ой номларини қўлланиш умумий одат тусига кирди.

Қадимги туркларда йилнинг тўрт фасли кўклам, ёз, куз, қиш атамалари билан ифодаланган. Уларнинг маъноси мана бундай изоҳланади: ёпилган, қисилган, сиқилган нарсаларни очиб, кенгайтириб юборишга ўзбек тилида ёзмоқ (ёзилиб ўтириш) дейилади. Мартнинг бошида ерда кўк чиқиб, ҳар нарсанинг кенгайиш вақти бўлади. Шу муносабат билан бизнинг аждодларимиз бу мавсумни кўклам деб номлаганлар. Кейинроқ бу атама ўрнида баҳор сўзи қўлланадиган бўлиб қолган. Бизнингча, илмий услубда атама сифатида кўкламни ишлатиш, баҳор эса маънодош сўз тарзида услубнинг бошқа турларида, чунончи: бадиий услуб, публицистик услубда қўлланиши маъқулдир. Шундай қилинса, йилнинг тўрт фасли номларининг ҳаммаси асли ўз тилимизга хос атамалар билан ифодаланган бўлади. Туркий атама қайта тикланади.

Туркий халқлар қадим замонлардан чорвачилик билан шуғулланиб, чорвани ўтлайдиган томонларга эркин юборишни жаю, ўтлоқ ерларни эса жойлов «яйлов» деганлар. Ишсиз бекор юришни ҳам «жой юриш» деб ифодалаганлар. Шунинг учун июнь, август ойлари «жой юриладиган» вақт бўлиб, бу ойларда қир ва тоғларга чиқиб чорва боқилганидан бу уч ойга «жой» ёки «ёз» деганлар.

Қадимий аждодларимиз қўйларнинг жунини май ойи ичида олишни қирқув, августнинг охири ва сентябрь бошларида олишни эса кузав деганлар. Шу муносабат билан сентябрдан бошланадиган уч ойни куза деганлар, бу сўз ҳозир кузак шаклида ҳам ишлатилади. Ноябрдан кейин совуқ бошланиб, эркинлик, кенгликлар камайган. Юрт, рўзғор қисилган. Шу муносабат билан декабрь, январь ва февраль ойлари «қис» деб аталган. Қозоқлардан бошқалар, чунончи ўзбеклар с товушини ш билан алмаштириб қиш деб айтганлар. Ўша даврда Ёз — ёзил, Қиш — қисил ибораси қўлланган. Бу ҳозир мактабда физикадан ўргатиладиган «Жисм иссиқликдан кенгаяди, совуқликдан эса тораяди» қонунининг асоси бўлган.

Ўша даврларда олти ой ёз, олти ой қиш деган гап бўлган. Яъни кўклам билан ёз мавсуми иккови олти ой табиатда бўлиб, шу олти ойнинг ўртасини қадимий турклар чилла деганлар. Шунинг учун июнь ойини чилла деб номлаганлар. Ҳозирги ўзбек халқ тилида 90 кунлик ёз ва қиш фаслини («тўқсон тушди») ўртасидаги 40 кун «ёз чилласи» (25 июндан 5 августгача) ва «қиш чилласи (25 декабрдан 5 февралгача) деб юритилади:

Қадимги туркларда декабрь қангтар, январь оқпон, деб номланган. Улар ўз фикрларини бундай ифодалаганлар: Қангтарда қарға думиндай кун узайди. Оқпонда от думиндай кун узайди.

Оқпон, оқпон олтин кун,
Ой-ҳой сенинг қотуванг.
Ўлчаб осқон этинга
Қўноқ келса қоти кун.

Яқин бир йилдан буён баъзи рўзнома ва ойнома саҳифаларида январь февраль каби сўзларни юмшатиш белгисиз ёзишяпти. Бу эса мактабларда имло хатолар юзасидан қилинадиган ишда қўшимча қийинчиликлар туғдирмоқда. Ўзбек тилида ундош товушнинг юмшоқ ёки қаттиқлиги сўз маъносини фарқлаш учун хизмат қилмайди, рус тилида эса бундай эмас. Бу 1940 йилда қабул қилинган алифбонинг камчиликларидан биридир.

«Туркларда, — деб ёзган эди Маҳмуд Қошғарий — ой номлари ҳам шаҳарларда арабча юритилади». Шундай бўлган экан, 20-йилларгача тилимизда қўлланиб келган ой номларини адабий тилнинг меъёри эканлигини қайд қилиш зарур.

Йўлдош АБДУЛЛАЕВ,
педагогика фанлари номзоди.

ХАНДАЛАР

Жанг роса қизиган вақтда бирданига иккала боксчи ҳам тўхтаб қолишди.

— Нима бўлди ўзи?

— Спорт бўйича радиошарҳловчи шунчалар тез гапираяптики, биз унга етиб улгуролмаяпмиз.

* * *

Ўқитувчи:

— Нега сенинг ўрнингга даданг чиздилар, бу расмни?

— Чунки, онам магазинга чиқиб кетган эдилар-да! — жавоб берди ўқувчи.

* * *

— Автобус охирига етиб келдими дейман, ҳамма ўзини эшикка уряпти? — сўради ёнидаги йигитдан отахон.

— Йўқ, чипта текширувчи кўрингандек бўлди.

* * *

Бир танқидчи ёзувчидан сўраяпти:

— Сизнинг назарингизда қайси иккита китобни бу йилги энг яхши асар деса бўлади?

— Ҳурматли биродар, мен бирон нарса дейишга қийналаман. Бу йил фақат битта китоб ёза олдим холос.

• ПАЗАНДА МАСЛАҲАТИ

ТУЗЛАНМАНИ ТЕЗ ТАЙЁРЛАШ

Кам тузли бодрингларни эртасигаёқ дастурхонга тортиш мумкин. Бунинг учун бодрингларни икки учидан чимдигандек қирқиб ташланади. Бодрингни ўртасига пичоқ уриб қўйиш ҳосиятли бўлади. Бодринглар қарсиллаши учун тузланаётган идишнинг тагига, кейин маҳсулотнинг устига ювилган заранг дарахти япроқларидан солинади. Идишга тахланган бодринглар устидан қайноқ намакоб қуйилади. Намакобнинг ўткирроқ бўлгани маъқул. Яъни 2,5 литр сувга 280 грамм туз солинган аритма 3 килограмм бодрингга кифоя қилади.

САРИМСОҚЛИ БОДРИНГ

Ўртача катталикдаги бодринглар саралаб, шиша идишларга солинади. Ҳид тарқатувчи турли гиёҳлар солиш ҳам мумкин. Кейин 7—8 фоизли намакоб қуйилади. Шиша банкалар лакланган тунука қопқоқлар билан беркитилади. Қопқоқлар қайнатиб олинган бўлиши керак. Фақат махсус мосламалар ёрдамида қопқоқларни зичламай, 8 — 10 кун сақланади. Кейин қўшимча намакоб билан тўлдириб, қаттиқ беркитилади ва салқин жойда сақлаш учун олиб қўйилади. Бунинг учун 10,6 килограмм бодринг, 600 грамм укроп, 600 грамм саримсоқ, 70 грамм хрен илдизи, 15 грамм кўк қалампир, 3 грамм қуритилган гармдори ва 600 граммга яқин туз лозим бўлади.

СПОРТ

ХАЙР, УНИВЕРСИАДА

Жаҳон студентлари мусобақасини машъаласи Шеффильд шаҳрида ўн бир кун давомида ёниб турди. 112 мамлакатдан келган 500 га яқин спортчи Олимпиада ўйинларидан сўнг кўлами жиҳатидан иккинчи ўринда турувчи мусобақада медаллар учун кураш олиб бордилар.

Мамлакатимиз спортчилари ўн бешта олтин, ўн бешта кумуш ва йигирма битта бронза медали билан тақдирланишди. Умумкоманда ҳисобида вакилларимиз иккинчи ўринни эгаллашди.

МОВИЙ ДЕНГИЗ УЗРА

Фристайл бўйича мамлакат чемпиони тошкентлик Лина Черязова Францияда ўтказилган халқаро кўрикда ғолиб чиқди.

Спортнинг акробатика турлари халқаро фестивалида Бельгия, Буюк Британия, Германия, Италия, Польша, СССР, Франция ва Швеция вакиллари қатнашдилар. Тоғ ён бағирларидан чанғида учиб тушиб, сув узра машқни давом эттириш спортчидан ҳам маҳоратни, ҳам довюракликни талаб этади.

Л. Черязова мусобақада биринчи ўринни олди. Унинг командадош дугонаси Николаев шаҳри фуқароси Л. Кручининага 2-ўрин насиб этди.

● *Олий таълим: синов даври давом этмоқда* ●

ҚАЛДИРҒОЧ ТАЛАБАЛАР

Жумҳуриятимиз олий ўқув юртларида кириш имтиҳонлари қизғин давом этяпти. Қайси олий билимгоҳга борманг, имтиҳон баҳолари эълон қилинган рўйхат тахталари олдида тўпланган абитуриентлар юз-кўзида ҳаяжон. Дарсхоналарда навбатдаги синовда билимларини синаб кўрсатишаётган ёшлар руҳиятида эса шижоат ва ташвиш кўрасиз.

Маълумки, олий билимгоҳларга билимдон ва иқтидорли ёшларгина танлаб олинарди. Бу йил эса барча олий ўқув юртларига кирувчи хоҳловчи ёшлар ҳужжат топширишдан олдин илмгоҳ ўқитувчилари ҳайъати билан суҳбатда бўлдилар. Ёшларнинг танлаган касбларига лаёқати борларигина дастлабки синовлардан ўтдилар. Шундай бўлса-да, олий маълумотли мутахассис бўлиш иштиёқидаги ёшлар кутилганидан анча зиёда. Айниқса, ўрта мактаб ва билим юртларини имтиёзли тугатган ёшларнинг аксарияти билим юртларига ташна ёшлардир. Бу қувончли ҳол, албатта.

Бу йил олий ўқув юртларида ўқишни давом эттирмоқчи бўлган ўрта мактабларни олтин ва кумуш нишонлар, билим юртларини эса аъло баҳолар билан тамомлаганлар иқтидорли ёшларга таллагина синовлар белгиланди. Бу ёшларнинг 11 минг нафардан ортиғи ўрта мактабларни олтин ва кумуш медаллар билан тамомлаганлар.

Жумҳуриятимиз мустақиллик сари юз тутаётган ҳозирги даврда иқтидорли ёшлар учун давр талабига мос янги олий илмгоҳлар сони кўпайиб боряпти. Тошкент халқ хўжалиги илмгоҳининг Тошкент давлат иқтисодиёт дорилфунунига айлантирилиши ёшларга келгусида жаҳон миқёсида ин кўрадиган мутахассислар бўлиб етишишга катта имконият очиб беради. Бу йил мазкур дорилфунунга келгусида жумҳурият иқтисодини ривожлантиришга ўзларининг тадбиркорлик ва ишбилармонлик қобилияти билан ҳисса қўшмоқчи бўлган ёшлардан кўплаб аризалар тушди.

Улардан 220 нафари ўрта мактабларни олтин ва кумуш нишонлар билан битирган иқтидорли ёшлардир. Афсуски, мақсадга етиш осон бўлмайди. Бунинг учун курашиш, синовлардан муваффақиятли ўтиш лозим. Биринчи синовдан ана шундай олтин нишон соҳибларидан 110 нафари «аъло» баҳо билан ўтдилар. Тошкент шаҳар Октябрь районидаги 45-ўрта мактабни олтин нишон билан тамомлаган Феруза Эрматовага омад кулиб боқди. У дорилфунуннинг иқтисодиётни ижтимоий режалаштириш куллиёти талабаси бўлишдек эзгу мақсадига эришди.

— Ўзимни энг бахтиёр ёшлардан деб биламан, — деди Феруза ҳис-ҳаяжонини яшира олмай. — Устозларим берган таълим-тарбия ва билимимга билдирилган ишонч белгиси олтин нишон соҳиби бўлишимга сабаб бўлди. [illegible] Лекин бу ҳали мақсадимга бутунлай эришдим, деган гап эмас. Келгусида жумҳуриятимизнинг равнақига ҳисса қўша оладиган мутахассис бўлиб етишиш учун дорилфунунда ўз билимимни янада бойитишим даркор.

Дорилфунун ўқув-тарбия ишлари бўйича проректори, қабул комиссиясининг масъул котиби Зокиржон Йўлдошев биз билан суҳбатда шундай дейди:

Дорилфунунга бу йилги қабул моҳиятининг яна бир яхши томони шундаки, мавжуд ҳар бешта куллиётга кўзланган 375 ўринга 650 нафар талабгордан ариза тушди. Бу ўтган йиллардагидан сезиларли даражада кам. Халқаро иқтисодиёт куллиётига эса мўлжалдаги 75 ўриннинг 50 нафардан ортиғига олтин ва кумуш нишон соҳиблари муваффақиятли имтиҳон топширдилар. Олий илмгоҳ илмий кенгаши қарорига кўра ўрта мактабларни «аъло» ва «яхши» баҳолар билан тамомлаган ёшларгина кириш ҳуқуқига эга бўладилар. Аттестатида асосан «қониқарли» баҳолар қайд этилган ёшларга эса лаёқатларига яраша илм масканларига, касбкор эгаллаш хусусида тегишли йўл-йўриқлар тавсия этилди. Бу томондан энг қобилиятли, истеъдодли ёшларни дорилфунунга қабул қилиш имконини берса, иккинчи томондан ўтган йиллардагидек Тошкент шаҳрида абитуриентлар кетидан сарсон бўлиб юрувчилар сонининг камайиши билан ҳам боғлиқдир.

Педагогика олий илмгоҳларига эса имтиёзлардан фойдаланиш ҳуқуқига эга бўлган абитуриентлар суҳбат орқали қабул қилинди. Жумҳурият педагогика рус тили ва адабиёти илмгоҳига эса ана шундай ёшлардан 138 нафари тўғридан-тўғри талабаликка қабул қилиндилар. Ўтган йиллари илмгоҳга 850—950 нафар талаба қабул қилинарди. Бу йил бу кўрсаткич 550 нафарни ташкил этяпти. Чунки илмгоҳ бундан ортиқ талабага талаб даражасида билим бериш учун ўқув базасига эга эмас. Бу малакасиз кўп мутахассисдан кўра кам, лекин билимдон кадрлар тайёрлашни хайрли ишнинг бошланиши демакдир.

— Бу йилдан бошлаб марказий шаҳарлар олий ўқув юртларига талабалар жўнатиш ва талабалар қабул қилиш тўхтатилди, — дейди илмгоҳ партия қўмитасининг секретари Жумавой Шабанов. — Бу ҳолни албатта, тўғри деб баҳолаш керак. Ёшларга (айниқса, йигитларга) рус тилини мукаммал билишлари учун бор имкониятларни ишга солиш зарур.

Бу илмгоҳга киришни ҳоҳловчи абитуриентларнинг кўпчилиги йигитлар эканлигини таъкидлаш лозим. Ўрта мактабларни олтин ва кумуш нишонлар, билим юртларини «аъло» баҳоларга тамомлаган ёшлар орасида турли миллатга мансуб истеъдодли ёшлар учратамиз.

Бугунги кунда талаба бўлишдек катта ишонч ва муваффақиятга эришган ёшлар қаторида тошкентлик Қосим Содиқов, жиззахлик Виалетта Холиқова, қорақалпоғистонлик Умар Султонов, чимкентлик Раъно Абдураҳмонова сингари ёшларнинг номини алоҳида эътироф этиш истардик. Уларнинг келажак авлодга таълим-тарбия бериш, устозлик ишларини шарафли касбларни ҳам фақат аъло билан эгаллашлари шак-шубҳа йўқ.

...Одатда баҳор дарахтчи қалдирғоч эзгулик ва яшариш рамзи сифатида эътироф этилади. Ўрта мактабларни олтин ва кумуш нишонлар билан тамомлаган иқтидорли бу ёшлар ҳам олий илмгоҳлар бамисоли қалдирғочлардек дастлабки талабалик ҳуқуқига эга бўлдилар. Яхши ният билан, илм олишни истаб олий ўқув юртлари даргоҳларига қадам қўйган барча ёшларга омад тилаймиз.

Саида ЙЎЛДОШЕВА,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбири.

СУРАТЛАРДА: 1. (юқорида) Тошкент Давлат дорилфунуни ҳуқуқ куллиётининг илк талабаси, олтин нишон соҳибаси Шаҳноза Маҳмудова. **2.** Тошкент Давлат иқтисодиёт дорилфунунидан Феруза Эрматова ҳам ўрта мактабни олтин нишон билан тугаллаган. **3.** Жумҳурият Педагогика Рус тили ва адабиёти илмгоҳининг иқтидорли ёшлари кумуш нишон соҳиблари (чапдан) Умар Султонов, Виалетта Холиқова ва Қосим Содиқовлар.

В. МОЛГАЧЕВ суратлари.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ МАТБУОТ МАРКАЗИДА

МЕҲНАТКАШЛАРНИ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯЛАШ ЙЎЛИДА

Бутун жамиятимизни, унинг сиёсий ва ижтимоий-иқтисодий тузилмаларини кенг кўламли қайта қуриш муносабати билан ишсизлик муаммоси тобора кескинлик касб этмоқда. Давлат томонидан ижтимоий ҳимоя қилиш шароитида яшашга ўрганган халқимиз ҳаётимизга кириб келаётган бозор муносабатларининг кўлами ва оқибатларини тўла тасаввур қилишга ҳали тайёр эмас. Бозор муносабатлари эса кераксиз, ишга ноқобил ҳамма нарсаларни, бошқарув тузилмаларидаги ортиқча бўғинлар ва бесуноқай идораларини рад этиб, муқаррар равишда ишсизликни келтириб чиқаради. Бундай воқеликнинг дастлабки белгилари республикамизда кўзга ташланмоқда.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети 26 июлда республика ва марказий оммавий ахборот воситалари вакиллари учун бўлган матбуот конференциясида ана шу хусусда батафсил фикр юритилди. Журналистларнинг республика аҳолисини ишсизликдан ижтимоий ҳимоялаш муаммолари билан боғлиқ саволларига Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг котиби, Ўзбекистонда яқинда ташкил этилган ишсизликдан ҳимоя қилиш Бутуниттифоқ хайрия жамоат жамғармасининг республика бўлими раиси А. Абдувосиқов жавоб берди. У Ўрта Осиё анъанавий равишда меҳнат ресурслари сероб минтақа ҳисобланишини яна бир бор эслатиб ўтди. Бу ерда ўнлаб йиллар давомида қарор топган халқ хўжалиги тузилмаси хом ашё ва қазиб олиш тармоқларини ривожлантиришга, республикани мамлакатнинг «пахта маркази» сифатида ихтисослаштиришга йўналтирилган эди. Бундай бир ёқлама, энг аввало марказ томонидан, ёндашувнинг натижаси ўлароқ кўп меҳнат ва фан ютуқларини жорий этишни талаб этадиган, меҳнатга лаёқатли ишчи қўлларини банд этишга қобил бўлган товар ишлаб чиқарувчи ва қайта ишлаш қувватлари жуда кам барпо этилди.

Республикада номма-ном ўтказилган ҳисоб-китоб бизда қарийб 600 минг ишламаётган ва ўқимаётган меҳнатга қобилиятли фуқаролар борлигини кўрсатди. Иш билан банд бўлмаган аҳолининг учдан икки қисмидан кўпроғи қишлоқ жойларида яшайдилар.

Ишсизлик вужудга келтирадиган ижтимоий кескинликни юмшатиш учун қандай қадамлар қўйиш мумкин? Ана шу саволга жавоб бериб, ўртоқ А. Абдувосиқов шуни таъкидладики, янги ишлаб чиқариш объектларини яратиш, ҳаракатдагиларини қайта ускуналаш ва кенгайтириш йўли билан ишловчилар сонини кўпайтириш ишчи ўринлари яратишнинг асосий йўналишларидан биридир. Бунда молия билан таъминлаш учун саноатнинг кўп меҳнат талаб қиладиган тармоқлари афзал йўналиш ҳисобланади. Чунончи, енгил, пойафзал ва озиқ-овқат саноати, қурилиш материаллари саноати, анъанавий халқ ҳунармандчилиги тармоқлари ана шулар жумласидандир. Иккинчи йўналиш — қишлоқ хўжалик маҳсулотлари ва маҳаллий хом ашёни қайта ишлаш ва сақлашга, қурилиш материаллари, турли-туман буюмлар ишлаб чиқаришга асосланган ёрдамчи ишлаб чиқариш ва ишхоналарни ривожлантиришдан иборат. Марказлаштирилган капитал сарфлар ҳисобига ишчи ўринлари яратиш билан бирга, ижтимоий ишлаб чиқаришнинг сменалилик коэффицентини ошириш, ишлаб чиқариш қувватларидан яхши фойдаланиш, касаначилик, меҳнатни ташкил этишнинг эпчил тартиблари, шартнома шакли ва бошқа мавжуд резервларни ишга солиш зарур.

Ишсизликдан ҳимоя қилиш Бутуниттифоқ хайрия жамоат жамғармасининг янги ташкил қилинган республика ташкилотининг вазифалари ва истиқболига батафсил тўхталиб, унинг раиси А. Абдувосиқов журналистларга шуни уқтирдики, бўлимнинг асосий вазифаси ишсизликнинг олдини олиш ва унинг оқибатларини юмшатиш учун меҳнат коллективлари, жамоат ташкилотлари, ижодий уюшмалар ва давлат муассасалари, алоҳида фуқароларнинг куч-ғайратларини жамлашдир. Фаолият шакллари жуда хилма-хил бўлиши мумкин. Кичик ва қўшма корхоналар, бекорчи ишчи кучларини банд этишга, бозор учун зарур моллар ва маҳсулотларни етказиб беришга қодир бўлган жадал ишлайдиган мавсумий ва доимий ишлаб чиқаришларни барпо этиш, кадрларни тайёрлаш ва қайта тайёрлаш дастурларини пул билан таъминлаш, меҳнат биржаларига ҳомийлик қилиш ана шундай фаолиятга киради.

— Бизнинг асосий мақсадимиз, — деди матбуот конференцияси якунида ўртоқ А. Абдувосиқов, — бозорга ўтишнинг оғир даврида республикага ёрдам бериш, меҳнат кишисини ижтимоий ҳимоялашга ҳаракат қилаётган жамоаларни қўллаб-қувватлашдир. Шу маънода КПСС Марказий Комитети нашри «Рабочая трибуна» газетаси ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Ижтимоий — иқтисодий бўлими хайрия жамоат жамғармасини ташкил этишга киришганликлари қонуний бир ҳолдир. Зотан, КПСС XXVIII съезди ва жумҳурият Компартиясининг XXII съездида коммунистлар фуқароларнинг ҳаётий манфаатларини, уларнинг конституциявий ҳуқуқларини ҳимоя қилишни дастурий мақсад деб эълон қилганлар. Ўзбекистон Компартияси ишсизлик ва унинг оқибатлари билан боғлиқ воқеалар олдини олиш учун ҳамма ишларни қилади, бу йўлда меҳнат кишиси манфаатларини кўзлаб фаол ҳаракатларни амалга ошираверади.

Ўзбекистон ССР Президенти идораси масъул ходим Сирожиддин Мирсафоевга акаси
Абдуаҳад МИРСАФОЕВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

«ОЙНАИ ЖАҲОН»ДА КЎРИНГ

29 июль— 4 август

ҲАР КУНИ

● **8.25 Соғлом бўлай десанг** (шанба ва якшанбадан ташқари, (ЎзТВ-II).
● 18.00 Ўзбекистон телевидениесининг **«Янгиликлар»** кўрсатуви. (ЎзТВ-II).
● 19.30 да рус тилида **«Ахборот»** программаси (ЎзТВ-I).
● 22.00 да ўзбек тилида **«Ахборот»** программаси. (ЎзТВ-I).
● **6.00 да Марказий телевидениенинг «Тонг» мусиқий кўрсатуви. (МТ-I орқали, шанба ва якшанбадан ташқари).**
● 20.30 да барча программалар орқали Марказий телевидениенинг **«Время»** программаси.
● 11.30 да **ТСН** (шанба ва якшанбадан ташқари, 14.30—ҳар куни МТ-I).
● 8.00 да **Эрталабки бадантарбия** (МТ-II орқали, якшанба куни **«Зарядкага сафланинг»**).
● **19.45 да «Хайрли тун, кичкинтойлар!» (МТ-II).**

● 29, душанба

● Ўз ТВ I
18.10 Мультфильмлар. 18.25 «Қўғирчоқлар — менинг дўстларим». 19.00 «Ғалла — ризқ-рўзимиз». 19.50 «Ёшлик» студияси кўрсатади. 20.25 Тижорат хабарлари. 21.10 Сайёра Қозиева куйлайди. 21.50 «Фарғонанинг мовий ҳалқаси». 22.25 «Оила».

● Ўз ТВ II
18.05 «Ассалому алайкум». 19.05 «Спринт». 19.40 «Бу оқшомда» кўрсатуви саҳифаларидан.
20.30 АШХОБОД КЎРСАТАДИ.

● МТ I
8.35 «Марафон-15». 9.50 Турли мамлакатларнинг эртаклари ва афсоналари. 9.55 «Тўти қушли хоним». Бадиий фильм. 11.45 «Мулоқот». 12.00 Футбол шарҳи. 12.30 «Кумуш торлар». 14.45 «Тоғ қиссаси». Бадиий фильм. 15.50 «Қизиқувчилар олами». 16.05 Мультфильмлар. 16.40 Болалар учун фильм. «Ўн беш ёшли капитан». 18.00 ТСН. 18.15 «Бозор қонунларига биноан». 19.00 «50х50». 21.10 Футбол шарҳи. 21.40 «50х50» кўрсатувининг давоми. 23.40 ТСН. 23.55 Кўп серияли илмий-оммабоп фильм премьераси. 9-серия. 00.30 «Америкача таътиллар».

● МТ II
7.00 Ишбилармон кишининг тонги. 8.15 «Ўзингиз кимсиз, доктор Цзян?». Ҳужжатли фильм. 9.00 «Тузоқ». Бадиий фильм. 10.00 Билимдонлар учун машқ. 10.45 Созандалар мусиқа ҳақида. 13.30 Болалар учун фильм. «Ҳабиб — илонларни ўргатувчи». 14.35 «440 герц». 18.25 От спорти. 19.10 «Мусаффир Фёдор Решетников». 19.30 «Шамолдан ҳам тез». 20.00 Дзюдо кураши. Жаҳон чемпионати. 21.10 Коллаж. 21.15 «ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ.

● 30, сешанба

● Ўз ТВ I
8.35 «Абадият қонуни». Видеофильм. 1-қисм. 10.15 «Ёшлик» студияси кўрсатади. 17.50 Янгиликлар. 18.00 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Помир» (Душанбе) — «Пахтакор». 19.50 «Мерос». Юсуф Сарёмий. 21.00 Тижорат хабарлари. 21.10 «Мерос». 21.55 «Спортлото». 22.25 «Адолат».

● Ўз ТВ II
18.05 «Яхши дам — меҳнатга ҳамдам». Кинопрограмма. 19.00 «Лаҳза». Хабарлар. 19.10 «Шаҳар юмушлари». 19.30 «Ток новдаси». Телефильм. 19.45 «Ёз неъматлари».
20.30 ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ.

● МТ I
8.35 «Шайтон васвасаси». Бадиий фильм. 9.50 Концерт. 10.30 Болалар соати. 11.45 Долзарб репортаж. 12.00 «Ўғлимни нимага ҳозирлашим керак?» 13.45 «Телемикст». 14.45 «Яхши оилада тарбия кўрган ёш йигит». Бадиий фильм, 1-серия. 15.50 «Қизиқувчилар олами». 16.05 Болалар учун фильм. 17.10 Лев Власин ижро этади. 17.30 «Сиз яратган боғ». 18.00 ТСН. 18.15 Мультфильм. 18.30 «Сиёсий мулоқотлар». 19.15 Бадиий фильм. 21.00 «Чет эл танаффусидаги монолог». 22.05 «Икс». 23.05 ТСН. 00.25 «Шайтон васвасаси». Бадиий фильм. 01.40 Телевизион ҳужжатли фильм.

● МТ II
8.15 Мультфильмлар. 8.50 «Чашмалар». 9.20 «Адам Смит бойлиги дунёси». 9.55 Ритмик гимнастика. 10.25 «Узоқдан эшитилган какку овози». Бадиий фильм, 1-серия. 13.30 Болалар учун фильм. 14.35 «Йўлни ўзим танладим». 15.05 «Алвидо қурол». 18.15 Мультфильм. 18.25 «Тўлқинлар ортитида». 19.25 Коллаж. 19.30 «Кекса Томас ва оқ елканлар ҳақида». 20.15 Хайрли тун, кичкинтойлар! 21.00 Футбол СССР чемпионати. «Динамо» (Москва) — «Динамо» (Киев). 22.45 «Тошкент» студияси кўрсатади.

● 31, чоршанба

● Ўз ТВ I
8.35 «Абадият қонуни». Видеофильм, 2-серия. 9.50 «Олий таълим — янгиланиш йўлида». 10.30 «Ёшлик» студияси саволларингизга жавоб беради. 18.10 Мультфильм. 18.35 «Қувноқ болалик қўшиқлари». 19.00 «Саноатимиз одимлари». 19.50 Марям Сатторова ва Тўлқин Ҳайдаров концерти. 21.10 «Навоийшунослар ёзади...». 22.25 «Осмондан тушган беш ўғлон». Бадиий фильм.

● Ўз ТВ II
18.05 «Бу оқшомда». 19.00 «Пульс». 19.10 «Бу оқшомда». 20.30 АШХОБОД КЎРСАТАДИ.

● МТ I
8.35 «Хусусий шахс». Бадиий фильм, 1-серия. 9.40 «Болалар мусиқий клуби». 10.30 «Икс». 11.45 Долзарб репортаж. 12.00 Чемпионлар билан биргаликда. 12.15 «Чет эл танаффусидаги монолог». Видеофильм. 14.45 «Яхши оилада тарбия кўрган ёш йигит». Бадиий фильм, 2-серия. 15.50 «Қизиқувчилар олами». 16.05 Болалар учун фильм. 17.10 «Мусиқий хазина». 18.00 ТСН. 18.15 «Планета». 19.00 «Ер мағизи». 19.20 «Хусусий шахс». Бадиий фильм, 1-серия. 21.10 «Босқичлар». 22.40 ТСН. 23.00 «Телескоп». 24.00 «Жанна Дарк учун квота». 00.45 «Хусусий шахс». Бадиий фильм, 1-серия. 01.50 «Юрий Завадский».

● МТ II
8.15 «Қрим эскизлари». 8.45 Мультфильмлар. 9.45 «Бўяб бўрттирмасдан». 10.25 «Узоқдан эшитилган какку овози». Бадиий фильм, 2-серия. 13.40 Болалар учун фильм. 14.45 Ҳужжатли фильм. 15.10 Луиза, Ботир Булгарий қўшиқлари. 18.45 «Мусиқада авангард». 19.30 «Йилқилар». 20.00 Коллаж. 20.05 «Дивертисмент». 21.10 «Санъат усталари». 22.40 «Дунёнинг барча гуллари». «Омон бўлсак...».

● 1, пайшанба

● Ўз ТВ I
8.35 «Ҳали ҳаёт олдинда». Бадиий фильм. 10.05 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Нишона». 10.45 «Абадият қонуни». Видеофильм. 3-қисм. 18.10 Мультфильмлар. 18.30 «Деҳқон юмушлари». 18.50 «Қадрият». 19.25 Тижорат хабарлари. 19.50 «Наманган гуллари» халқ ашула ва рақс ансамблининг концерти. 21.10 Одил Ёқубов. «Улуғбек хазинаси». 22.25 «Ишдаги ишқ можароси». Бадиий фильм, 1-серия.

● Ўз ТВ II
18.00 «Тўйдан сўнг». Телефильм. 18.30 «Навоий ўзбек рассомлари асарларида. 19.00 «Кинонигоҳ». 20.30 ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ.

● МТ I
8.35 «Хусусий шахс». Бадиий фильм, 2-серия. 9.45 Мультфильм. 10.00 «Босқичлар». 11.45 ИИВ маълумотларига кўра... 12.00 Болалар соати 13.00 Илмий-оммабоп фильмлар. 13.30 Халқ куйлари. 13.45 «Телемикст». 14.45 «Яхши оилада тарбия кўрган ёш йигит». Бадиий фильм, 3-серия. 15.50 «Қизиқувчилар олами». 16.05 Болалар учун фильм. 17.10 Шеърият лаҳзалари. 17.15 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 18.00 ТСН. 18.15 «Шамчироқ ёниб турар экан...». 19.15 Мультфильм. 19.20 «Хусусий шахс». Бадиий фильм, 2-серия. 21.10 ИИВ маълумотларига кўра... 21.25 «Илҳом эътиборни талаб қилади». 22.30 ТСН. 22.45 Кўп серияли илмий-оммабоп фильм премьераси, 10-серия. 23.10 «Рақслар, рақслар, рақслар». 00.40 «Хусусий шахс». Бадиий фильм, 2-серия. 01.05 Ҳужжатли фильм.

● МТ II
7.30 «Бридж». Телебиржа. 8.15 «Бир ғишт тавсифи». 8.35 Мультфильм. 8.55 «Ростов финифти». 9.45 Ритмик гимнастика. 10.15 «Муздек тупроқ ҳарорати». Бадиий фильм, 1-серия. 13.30 Болалар учун фильм. 14.45 «Ғалати авлод». 18.10 Мультфильм. 18.30 «ВИД» таништиради. 19.30 «Шимолга елканли кемада». 20.00 Жаҳон бозорининг калити. 21.10 Коллаж.
21.15 ТОШКЕНТ СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

● 2, жума

● Ўз ТВ I
8.35 «Городец ўйинчоқлари». 9.05 «Марғилон камалаги». 9.50 «Оқсоқ дарвеш». Бадиий фильм. 18.10 Мультфильм. 18.30 Халқаро ҳаёт. 18.50 «Ишбилармонлар ҳузурида». 19.50 «Хотира». 21.10 «Санъатим — саодатим». 22.25 «Ишдаги ишқ можароси». Бадиий фильм, 2-серия.

● Ўз ТВ II
18.05 Мультфильмлар программаси. 19.00 «Пульс». 19.10 «02» тўлқинида. 19.25 «Ғаройиб одам». Телефильм. 19.30 Кичик концерт.
20.30 ДУШАНБЕ КЎРСАТАДИ.

● МТ I
8.35 «Хусусий шахс». Бадиий фильм, 3-серия. 9.50 Мультфильмлар. 10.20 «Опера ўйнаймиз». 10.45 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 11.45 «Мансаб алифбоси». 12.00 «Мапет-шоу». 12.50 Ҳужжатли фильм. 14.45 «Мана шундай мўъжизалар». Бадиий фильм. 15.50 «Агар сиз...». 16.35 «Эчи юлдузи». 17.25 «Аёлни изланг». 18.00 ТСН. 18.15 «Инсон ва қонун». 19.00 Мультфильм. 19.15 «Хусусий шахс». Бадиий фильм 3-серия. 21.10 Долзарб интервью. 21.25 «ВИД» таништиради. 23.40 ТСН. 23.55 «Европа плюс». 01.00 «Хусусий шахс». Бадиий фильм, 3-серия. 02.15 «Сўз сеҳргари.

● МТ II
7.00 Ишбилармон кишининг тонги. 8.15 «Денискани қандай ўлдиришди?». 8.50 В. А. Моцарт. 12-соната. 9.05 Мультфильмлар. 9.30 «Жонли сайёра». 10.25 «Муздек тупроқ ҳарорати». Бадиий фильм, 2-серия. 13.30 Болалар учун фильм. «Мана, август ҳам келди». 14.35 «Гамлет Гонашвили». 18.30 РСФСРда хизмат кўрсатган артист Б. Феотистов чалади. 19.30 «Белгород». 20.00 «Экранда Сибирь». 20.10 М. Равель. «Дафнис ва Хлоя» балетидан 2-сюита. 21.10 Коллаж. 21.15 Кинонигоҳ!

● 3, шанба

● Ўз ТВ I
8.00 «Ассалому алайкум». 9.00 «Ахборот». 9.25 «Ана Бумба келди». Бадиий фильм. 10.40 «Амалий давра суҳбати». 11.40 «Қувноқ стартлар». 12.30 «Ёшлик» студияси кўрсатади. 13.30 «Чорвадор». 14.10 «Абитуриент-91». 14.40 «Рўшнолик». 18.00 Мультфильм. 18.15 Ўсмирлар учун. «Тенгдошлар». 19.00 Эстрада концерти. 19.50 «Асрлар оша». 20.15 Оқшом эртаклари. 21.10 Дам олиш концерти. 21.55 Тижорат хабарлари. 22.00 «Ҳафтанома». 23.00 «Учрашув».

● Ўз ТВ II
9.00 «Фарзанд — ҳаёт гултожи». 10.00 «Гўзаллик излаб». 10.30 «Эрта тонг». Бадиий фильм. 12.05 «Балқи, сен қуёшим.
17.05 АШХОБОД КЎРСАТАДИ.

● МТ I
6.00 «Раққослар». 7.00 Ритмик гимнастика. 7.30 Тонгги дам олиш кўрсатуви. 8.00 ТСН. 8.20 «Сиз яратган боғ». 8.50 «Доктор Бартек ва ўлим». Мультфильм. 9.10 Хитойда халқ ижодиёти фестивали. 9.55 «Қадимий ўйинларни ўрганамиз». 10.30 «Тонг юлдузи». 11.30 «Сиз бунга қодирсиз». 12.15 «Россия тароналари». 12.30 «Бурда моден». 13.00 Ҳужжатли фильм. 14.65 «Жаннат боғи». Бадиий фильм. 16.05 «Оилавий альбомдан». 17.05 Мультфильм. 17.30 «Халқаро панорама». 18.15 «Ойи, мен албатта қайтиб келаман». Телеочерк. 18.35 «Родопига саёҳат». 18.55 «Севишганлар кемаси». Бадиий фильм (АҚШ). 21.10 Долзарб интервью. 21.25 «Демон» 21.40 «Сизнинг исмингиз нималарни англатади?». 23.50 «Буюк Транс-сибирь йўли». 00.40 «Инженер Баркасовнинг беъмани куни». Бадиий фильм, 1 ва 2-сериялар.

● МТ II
7.30 Эрталабки бадантарбия. 8.15 Мультфильм. 8.25 «Моҳир учувчи ҳикояси». Бадиий фильм. 9.30 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ. 11.30 «Ҳамдўстлик» видеоканали. 14.00 «Ҳайвонот оламида». 15.30 Йил фасллари. Август. 16.15 Спорт ҳамма учун. 16.30 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ. 18.15 Мультфильм 18.30 Педагогика ҳамма учун. 19.15 Русское трио ижро этади. 19.30 «Тўхтаб, қулоқ сол». 20.00 «Вертикаль». 21.10 Коллаж.

«ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ
21.15 «Пульс». 21.25 «02» тўлқинида. 21.40 «Бурда моден». таклиф этади... 22.20 «Эсдалик учун дастхат». 22.45 «Учинчи қурбон». Бадиий фильм (АҚШ).

● 4, якшанба

● ЎзТВ I
8.00 «Ҳафтанома». 9.00 «Тайга сири». Бадиий фильм. 10.20 Болалар учун. «Биргаликда куйлаймиз». 10.50 «Чорраҳа», 12.50 «Деҳқон ва замин». 13.50 «Йигитлар босиб ўтган йўл». 15.50 «Учқудуқликларнинг умид ва ташвишлари». 16.30 «Илғор тажриба мактаби». 18.00 «Диққат, шаҳарда сеҳргар». Бадиий фильм. 19.00 «Кичкинтой» студияси кўрсатади. 19.50 А. П. Чехов. «Илтимос» 21.10 «Якшанба оқшомида». 22.25 Экранда — кинокомедия. «Хотиржамлик бекор қилинади». Бадиий фильм,

● ЎзТВ II
9.00 «Илҳом чашмалари». 9.50 «Кўринмас одам». Бадиий фильм. 11.20 «Дугонам Зебо». 11.50 «Юрий Толубеев».
17.40 ДУШАНБЕ кўрсатади.

● МТ I
7.30 Ритмик гимнастика. 8.00 ТСН. 8.15 «Спортлото» тиражи. 8.30 Эрта саҳарлаб. 9.30 «Ватан хизматида». 10.30 Тонгги дам олиш кўрсатуви. 11.00 «Ҳайвонот оламида». 12.30 «Мусиқий дўкон». 13.00 «Здоровье» 13.30 Р. Шуман. «Арбескалар». 13.40 «Жонли паровозлар» 14.45 «Янги авлод танлайди». 16.00 Турли мамлакатларнинг эртаклари ва афсоналари. «Қария Ғомер» (АҚШ). 16.05 Мультфильмлар. 16.30 «Қишлоқ янгиликлари». 17.30 «Уолд Дисней таништиради...» 18.20 «Шарқий Сибирь». Киножурнал. 18.30 «Ренцо Арборе ва Хэрри Конник билан ўтган қойилмақом кеча», 19.10 «Нофелет қаерда».

● МТ II
7.30 «Зарядкага сафланинг!» 7.45 «Она-замин ташвишида». 8.20 «Айиқча». Бадиий фильм. 9.30 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ. 11.30 «Ҳамдўстлик» видеоканали. 14.00 Концерт. 14.40 Халқ куйлари. 14.50 «Хорда менинг овозим янграйди». 15.30 «Биз яшаётган олам». 16.30 ЎЗБЕКИСТОН ТЕЛЕВИДЕНИЕСИНИНГ «ДЎСТЛИК» ВИДЕОКАНАЛИ.

Бош муҳаррир Р. РАҲМОНОВ.

Рўзнома таҳрир ҳайъати: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Н. НАЖМИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, Я. ТУХТАЕВ, Ш. О. УБАЙДУЛЛАЕВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ, Э. С. ХУЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

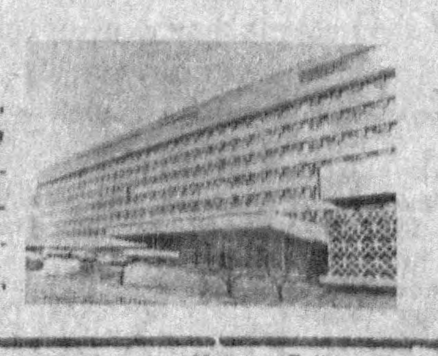

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: *700000, Тошкент–ГСП, Ленинград кўчаси, 32.*

БЎЛИМЛАР: муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-21, 31-11-49, 32-54-06; қайта қуриш ва ижтимоий адолат — 32-55-70, партия турмуши — 33-34-69, 33-38-55, 32-53-97, 32-57-19, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09; қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70; совет қурилиши — 33-15-29, 32-57-20, 32-54-18; фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21; адабиёт ва санъат — 33-20-36, 33-12-56, 32-54-35, 32-55-16; ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17; ахлоқ-одоб — 32-54-29; фельетонлар — 32-54-27; безатиш — 32-57-22.
УЗ МУХБИРЛАРИМИЗ: Андижонда — 4-48-85, Бухорода — 3-96-12, Гулистонда — 2-63-48, Жиззахда — 3-31-86, Қаршида — 3-25-79, Наманганда — 6-54-11, Нукусда — 2-42-62, Самарқандда — 35-22-90, Тошкентда — 32-53-20, Урганчда — 6-80-04, Фарғонада — 6-90-89.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана

Нашр кўрсаткичи 64583.
Буюртма № 5691.
Босишга топшириш вақти — 21.00.
Босишга топширилди — 20.40.
№ 144.

● Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. 700000 Тошкент ГСП. Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12